

Stockholms stads gatunämnd och i samband därmed stående institutioner.

Gatunämnden.

*Riddarhustorget 8 (gamla rådhuset), 1 tr.
(postadress: Stockholm 2); t. »gatunämnden».* Nämnden sammanträder vanligen
varannan onsdag kl. 3 e. m.

I samband med drätselnämndens ombildning till stadens centrala finansmyndighet (jfr ovan sid. 65) överflyttades flertalet av de icke direkt finansiella angelägenheter, vilka förut handhäfts av drätselnämnden, till en nyinrättad nämnd, gatunämnden, vilken trädde i verksamhet den 10 april 1920. Den nya nämnden utgör sålunda väsentligen en fortsättning av den förutvarande drätselnämndens andra avdelning; dock med den skillnaden att till gatunämnden överförts jämväl brandväsendet, vilket förut sorterades under drätselnämndens första avdelning, samt vidare att byggnadskontorets arkitektur- och hamnavdelningar samt vattenledningsverket överflyttats till resp. fastighetsnämnden, hamnstyrelsen och industriverksstyrelsen.

Gatunämnden handhaver förvaltningen av stadens gator, torg och andra allmänna platser med därtill hörande anläggningar, såsom viadukter, trappor, hissar, avlopp, bekvämlighetsinrättningar, planteringar m. m., samt av stadens förråd även- som av stadens renhållningsväsen och brandväsen. Nämnden handlägger vidare gatuväsendet rörande frågor om broar över vattendrag, om gatutrafiken, gatuledningar, den allmänna belysningen (utom å hamnområdena) samt de övriga angelägenheter, vilkas vård av stadskollegiet åt nämnden överlämnas.

Nämnden består av, förutom ordförande, som utses av stadskollegiet bland borgarråden, sex andra ledamöter, vilka jämte sex suppleanter väljas av stadsfullmäktige för två år i sänder. Nämnden utser årligen inom sig en vice ordförande. När överståthållaren är tillstades, föres ordet av honom.

Under gatunämnden lyda gatukontoret och renhållningsverket, för vilka chefskapet f. n. utövas av en tf. gatudirektör, samt brandväsendet, vars chef är brandchefen. Vid nämndens sammanträden äga cheferna för under nämnden lydande verk närvara och var för sitt förvaltningsområde deltaga i överläggningarna, med rätt att därvid framställa förslag och få sina meningar antecknade till protokollet.

Nämndens årliga räkenskaper och förvaltning granskas av revisorerna, vilka till ett antal av tre, jämte två suppleanter, utses av stadsfullmäktige.

Instruktion. K. instruktion för Stockholms stads gatunämnd den 19 mars 1920, med ändringar den 30 juni 1922 och 29 maj 1925.

Stat år 1927. Utgifter: 16,996,993 kr. (därav att täckas med länamedel 545,000 kr.); inkomster: 3,539,493 kr.

Gatunämndens ledamöter.

Ordförande

(utsedd av stadskollegiet).

Larsson, Yngve G. R., borgarråd; t. »stads-
huset»; träffas i stadshuset alla vardagar,
utom lördagar, 11—12.

Vice ordförande.

*Pehrsson, J. P., f. d. förtroendeman, stadsfullm.

Övriga ledamöter.

*Berndtson, C. F., verkställare.

*Forssberg, E. V., direktör, stadsfullm.

Hernlund, C. A. V., byrådirektör, stadsfullm.

Magnusson, A. E., byggmästare, stadsfullm.

Persson, P. G., faktor, stadsfullm.

Suppleanter.¹⁾

Anderson, K. H., tjänsteman, stadsfullm.

Weideman, C. O., åkeriförståndare.

*Nilsson, O., direktör, stadsfullm.

*Brunzell, O., möbelhandlare, stadsfullm.

*Elméus, C. K. J., arkitekt, stadsfullm.

Nyström, C. O. A., överstelöjtnant.

Sekreterare.

Karlsson, E. A. (se nedan).

Gatunämndens delegerade.

Gatunämnden äger mellan sina ledamöter fördela göromålen på sätt lämpligast synes, även- som uppdraga åt en eller flera av sina leda- möter, såsom särskilda delegerade, eller åt under nämnden lydande förvaltningschefer, var för sitt område, att handhava vissa förvaltnings- ärenden.

Delegerade för frågor rörande under- stöd.

Larsson, Y. G. R.; Berndtson, C. F.; Forssberg,
E. V.

¹⁾ Suppleanterna äro upptagna i samma ord- ningsföljd som de ledamöter, vilkas resp. ersät- tare de, enligt nämndens beslut, i första hand skola vara.

GN.

Delegerade för frågor rörande tillsättning av befattningar.

Larsson, Y. G. R.; Hernlund, C. A. V.; Persson, P. G.

Delegerade för upphandlingsfrågor.

Larsson, Y. G. R.; Magnusson, A. E.

Delegerade för utredning ang. ändrad organisation av gatukontoret.

Larsson, Y. G. R.; Hernlund, C. A. V.; Magnusson, A. E.; Pehrsson, J. P.

Gatunämndens revisorer

(utsedda av stadsfullmäktige för granskning av 1926 års räkenskaper och förvaltning).

Carlsson, O., ledamot av försäkringsrådet, stadsfullm.

Granqvist, A. M., tf. domänkamrerare, stadsfullm.

Sjöholm, G. E., grosshandlare.

Suppleanter:

Bengtsson, A., kassör.

Ericson, T., grosshandlare.

Gatunämndens expedition.

Riddarhustorget 8 (gamla rådhuset), 1 tr.
(postadress: Stockholm 2); t. »gatunämnden»; expeditionstid: 10—3.

Stat år 1927: Utgifter: 26,750 kr.

Sekreterare

(5,700 kr.).

Karlsson, E. A.

Kontorsskrivare och registrator (11).

Tunell, Signe E. M.

Gatukontoret och renhållningsverket.

Riddarhustorget 8 (gamla rådhuset) (postadress: Stockholm 2); t. »gatunämnden». (Se för övrigt nedan under de olika avdelningarna.)

Gatukontoret och renhållningsverket, som båda — efter att tidigare hava sorterat under drätsel-nämndens andra avdelning — vid den kommunala omorganisationen år 1920 ställdes under gatunämndens förvaltning, erhöilo fr. o. m. den 1 juli 1922 gemensam ledning, i det att direktören för renhållningsverket förordnades som chef jämval för gatukontoret (jfr nedan). Ett ytterligare steg mot samorganisation av de båda verken företogs, då gatukontorets och renhållningsverkets räkenskapsgöröml fr. o. m. den 1 juli 1926 sammanfördes till en för båda verken gemensam expedition och räkenskapsavdelning. Sedan gatukontoret och renhållningsverket härigenom i vissa delar erhållit gemensam arbetsorganisation, hava de i 1927 års stat uppförts under gemensam rubrik.

Stat år 1927. Utgifter: 15,134,143 kr. (därav att täckas med länemedel 545,000 kr.); inkomster: 3,334,693 kr.

Tf. gatudirektör

(tilläggsarvode 3,500 kr.).

Tingsten, K. A., direktör för renhållningsverket (26) (förordn. t. o. m. 27/e 1928); t. »gatunämnden» och 145 08; mottagningstid: 10—11.

Expeditionen och räkenskapsavdelningen.

Adress och telefon: se ovan; expeditionstid: 10—2,30, lördagar och helgdagsaftnar 10—2.

Stat år 1927. Utgifter: 700,540 kr.; inkomster 750 kr.

Expeditionen.

Expeditionen, som förestås av gatudirektören, handhaver in- och utgående skriftväxling samt arkiv och bibliotek, varjämte såväl gatunämndens som expeditionens registratur föras hos registratören.

Chef.

Gatudirektören (se ovan).

Ingenjör

(8,640 kr.).

Fröman, N. O.

Registrator (17).

Olbers, G. E.

Förste vaktmästare (7).

Dahlberg, K. J.

Två telefonister (2,520—1,980 kr.), en vaktmästare (6), två extra vaktmästare (3,060 kr.).

Befattningshavare överförda till indragningsstat

(enligt stadsfullm:s beslut 31/3 1926).

Låftman, K. J. T., förrådsintendent (23); Jäderlund, E. R. G., kamrerare (20); Warnecke, F. W. F., förrådsförvaltare (19).

Räkenskapsavdelningen.

Kamrerare (20)

(dessutom provisoriskt lönstillägg 780 kr.).

Odhner, G. V.

Bokhållare.

Runnqvist, Hj. F. (18); Lind, A. E., tj. (se sid. 23), tjf. Neuendorf, H. G., Hydbom, T. H., tj. (se sid. 21), tjf. Björkman, A. B. (se nedan), Johansson, A. E., tj. (se sid. 21), Seilitz, G. E., Nylén, A. G., Almström, K. H., en vakant, tjf. Ekhlut, T. R. J:son (se nedan) (17); Björkman, A. B., tj. (se ovan), Hedman, T. E., Curth, K. E. E:son, Zetterlund, C. E., Ekhlut, T. R. J:son, tj. (se ovan), tjf. Ihrman, L., Jonsson, Märta (13).

Kontorsskrivare och kassör (11).

Medin, Anna M.

Kontorsskrivare (11).

Berghlund, f. Blomquist, Sigrid A.; Schöldström, H. M. (Greta).

Sex kontorsskrivare (7), två kontorsbiträden (5), ett skrivbiträde (4), fyra extra kontorsbiträden (2,580—2,100 kr.).

Gatukontoret.

Adress och telefon: se ovan; expeditions-tid: se nedan.

Nödvändigheten av att på ett håll koncentrera handläggningen av byggnadsfrågor, tidigare splittrad på olika håll, medförde 1874 tillsättande av en byggnadschef och utarbetande av en plan för ombildning av stadens då befintliga byggnadskontor. Byggnadskontoret, som till en början sorterades under drätselnämndens första och tredje avdelningar och från år 1883 under drätselnämndens andra avdelning, överflyttades fr. o. m. april 1920 till gatunämndens förvaltning. I samband med indragning av byggnadschefsbefattningen ändrades år 1922 kontorets benämning till Stockholms stads gatukontor.

Gatukontoret är gatunämndens organ för verkställande av nämndens beslut och uppdrag i ärenden rörande stadens gator, torg och andra allmänna platser med därtill hörande anläggningar samt för handläggning av övriga angelägenheter, vilka av nämnden åt detsamma överlämnas. Dessutom åligger det gatukontoret att efter anmodan lämna annan stadsmyndighet nödigt biträde i till kontorets arbetsområden hörande frågor. Gatukontoret äger att av stadens tjänstemän och kontor begära det biträde, som dessa äro skyldiga att vid behov lämna gatunämnden.

Som chef för gatukontoret fungerar t. v. en av gatunämnden förordnad gatudirektör (se ovan). Honom åligger särskilt att fördela och hava överinseendet över kontorets arbete samt utfärda de detaljföreskrifter, som härför äro nödiga; att antaga och entlediga den personal, som ej antages av gatunämnden, samt bestämma dess avlönings- och arbetsförhållanden, i den mån dessa ej bestämmas av annan myndighet; att till tjänstgöring på olika avdelningar placera den personal, som ej är förordnad å viss befattning, samt att hos gatunämnden göra framställningar i ämnen, som ligga inom hans verksamhetsområde.

Kontoret, som tidigare bestått av sex avdelningar, omfattar numera, sedan dels under år 1920 en utbrytning av arkitekturavdelningen, hamnavdelningen och vattenledningsverket ägt rum, dels under år 1924 gatu- och avloppsavdelningarna sammanslagits, dels ock under år 1926 förrådsavdelningen indragits och expeditionen gjorts gemensam med renhållningsverket (se ovan), endast två avdelningar: gatu- och avloppsavdelningen samt parkavdelningen, vardera under sin avdelningschef.

Instruktion. Instruktion för [byggnads-]kontoret, fastställd av gatunämnden den 3 nov. 1920.

Stat år 1927. Utgifter: 10,288,103 kr. (däruv att täckas med lånemedel 545,000 kr.); inkomster: 1,214,743 kr.

Gatu- och avloppsavdelningen.

Adress och telefon: se ovan; expeditions-tid: 9—12, 12,50—4,50, lördagar och helgdagsaftnar 9—12, 12,50—2,50.

I äldre tider ålåg det fastighetsägarna att var och en framför sin tomt förse gatan med beläggning. Uppsikten över »gators och gränders stenläggning och jämnan» påvilade enligt en kungl. förordning av år 1725 magistraten, särskilt dess byggnads- och ämbetskollegium, vilket i sin ordning skulle tillse, att stadsingenjören uppfyllde sin skyldighet att bl. a. övervaka fastighetsägarnas fullgörande av hithörande åligganden. Först år 1845 övertog staden genom en särskild styrelse, »förvaltningen av gatulägningsarbeten i Stockholm», för en tid av 15 år arbetet med gatornas underhåll och omläggning, mot det att fastighetsägarna genom en särskild skatt (vilken utgick intill år 1888) lämnade det huvudsakliga bidraget till kostnaden. Då den nyssnämnda förvaltningen år 1861 uppgick i en »gatulägnings- och lyshållningsstyrelse», tillsattes en särskild arbetschef för »gatu- och trumbyggnadsarbetena». År 1864 sammanslogs nämnda styrelse med vattenledningsdirektionen till drätselnämndens tredje avdelning (jfr sid. 65).

Den första underjordiska avloppsledningen anlades år 1864, och år 1868 påbörjades utbyggnad av stadens avloppsnät i huvudsaklig överensstämmelse med ett för stadsfullmäktige två år tidigare framlagt förslag.

Fr. o. m. år 1875 hava stadens gatu- och avloppsarbeten utförts av en särskild avdelning under gatu-(byggnads-)kontoret.

Gatu- och avloppsavdelningen bygger och underhåller dels stadens gator och vägar, torg och andra allmänna platser (med undantag av hamnområden, parker och planteringar) jämte därtill hörande beläggning, viadukter, trappor m. m., dels stadens ledningsstunnlar, avloppsledningar och bekvämlighetsinrättningar. Avdelningen underhåller vidare stadens statyer, vattenkonster m. m. och gatanordningar samt handlägger frågor rörande belysning av gator och allmänna platser (jfr sid. 229), broar över vattendrag (jfr sid. 233), samtliga andra gatuledningar, gatu-trafiken m. m.

Fr. o. m. den 1 maj 1924 hava stadens stenhuggerier, grustag och sjötransporter, som förut sorterat under förrådsavdelningen, förlagts under gatu- och avloppsavdelningen. Stadens stenhuggerier äro belägna vid Stenhamra å Svartsjölandet samt vid Vätöberg i Norrtäljeskärgården. Sedan vidare förrådsavdelningens snickarverkstad överflyttats till fastighetskontorets husbyggnadsavdelning och transportväsendet helt avvecklats, har förrådsavdelningens återstående verksamhet, omfattande inventarie- och material-

GN.

förråden samt smidesverkstaden, fr. o. m. den 1 jan. 1927 övertagits av gatu- och avlopps-avdelningen.

Stat år 1927. Utgifter: 9,398,813 kr.; inkomster: 1,172,633 kr. (därav stadens andel i automobilskattemedel 940,000 kr.).

Överingenjör (26).

Berger, E. J. (förordn. t. o. m. ³¹/s 1929).

Byråingenjör (19).

Lidvall, N. A. F.

En *ritare* (14), två *kontorsbiträden* (5), ett *extra kontorsbiträde* (2,580 kr.), en *vaktmästare* (6).

Konstruktionsbyrån.

Förste ingenjörer (23).

Hallberg, C. O. (chef); **Hedström, E.**, tjl.

Ingenjörer.

Bjurelius, W. E. (20); **Lundvik, K. F.**, **Ingwall, A. T.**, **Brolin, S. J. F.** (18); **Dahlberg, A. B.** C. (6,600 kr.); **Allstrin, J. E.**, **Gyldensteen, K. H. G.** (6,300 kr.); **Kempe, E. H.** (6,000 kr.); **Wallenberg, G. O.** (5,700 kr.).

Föreståndare för kartbyrån (16).

Bergström, A. A.

En *ritare* (14), sex *extra ritare* (4,800 —3,900 kr.), fyra *ritbiträden* (7).

Arbetsdistrikten.

Distriktsingenjörer (20).

af **Klercker, K. A.** (distr. I: staden inom broarna, Normalm öster om Malmkillnadsgatan och Döbelnsgatan, Östermalm, Hjorthagen och Djurgården); **Bergman, C. G.** (distr. II: Normalm väster om Malmkillnadsgatan och Döbelnsgatan, Kungsholmen och Stora Essingen); **Wibeck, N. G.** (tjänstgör t. v. som arbetschef i distr. II A: Bromma), *tjff.* **Pehrson, K. C. P.** (se nedan) (distr. III: Södermalm, Liljeholmen, Aspudden och Gröndal); **Lindahl, J. O. E.** (distr. IV: Brännkyrka utom Liljeholmen, Aspudden och Gröndal).

Ingenjörer (18).

Andersson, C. J., **Pehrson, K. C. P.** (se ovan).

Konstruktör (16).

Eriksson, C. E. (se nedan).

En *extra ritare* (4,800 kr.), två *verkmästare* (15), två *verkmästare* (14), sju *verkmästare* (12), fjorton *extra verkmästare* (5,400—4,140 kr.) samt (vid 1927 års början) 1,029 arbetare, varav 90 hos entreprenörer.

Stenhuggerier, grustag och sjötransporter.

Biträdande ingenjör.

Stenberg, G. W., *ritare* (14).

En *extra transportmästare* (4,440 kr.),

en *verkmästare* (12), en *extra bogserbåts-befälhavare* (4,440 kr.), två *extra verkmästare* (4,140—3,840 kr.) samt (vid 1927 års början) 155 arbetare.

Inventarie- och materialförråden.

Adress och telefon: föreståndaren, *Rid-darhustorget 8, St.; t. »gatunämnden»*; förråden: *Gamla Brogatan 53, C.; t. 96 01; Inedal; t. Norr 69 07.*

Föreståndare och assistent för inköpsärenden

(6,600 kr.).

Gillberg, E. A.

Förrådsmästare (15).

Karlsson, A. W.

En *extra förman* (4,500 kr.), en *extra portvakt* (3,060 kr.) samt (vid 1927 års början) 8 arbetare.

Verkstaden.

Adress och telefon: föreståndaren, *Rid-darhustorget 8, St.; t. »gatunämnden»*; verkstaden: *Gamla Brogatan 53, C.; t. 96 01.*

Föreståndare.

Eriksson, C. E. (se ovan).

Verkmästare (14).

Hansson, C. O.

Ett *kontorsbiträde* (5) samt (vid 1927 års början) 20 arbetare.

Parkavdelningen.

Kontor: *Götgatan 92 & 94, Sö.; t. Söder 348 15, Söder 364 58.*

Växthus och trädskolor: *Götgatan 109 A och Enske; t. Enske 15 79. Växthusen tillgängliga för allmänheten vardagar 9—1, sön- och helgdagar 11—4.*

Parkavdelningen anlägger och underhåller parker och planteringar med därtill hörande anordningar, såsom stängsel och lekplatser ävensom idrottsanordningar. Avdelningen handlägger vidare frågor om parkernas konstverk, belysning och förseende med vattenanordningar, bekvämlighetsinrättningar m. m. samt upplåtande av parkmark till enskilda.

Stat år 1927. Utgifter: 889,290 kr.; inkomster: 42,110 kr.

Stadsträdgårdsmästare (22).

Hammarberg, L. M. F.; t. Söder 348 15; mottagningstid: 1—2.

Trädgårdstekniker (18).

Johansson, A.

Förste trädgårdsmästare (15).

Johansson, G. F.

En *kontorsskrivare* (7), tre *trädgårdsmästare* (14), tre *trädgårdsmästare* (12),

en *extra trädgårdsmästare* (4,440 kr.), en *extra verkmästare* (4,140 kr.) samt (vid 1927 års början) 109 *arbetare* (därav 6 hos entreprenörer).

Renhållningsverket.

Avdelningen i Stockholm: Riddarhustorget 8 B (gamla rådhuset) (postadress: Stockholm 2); t. »gatunämnden»; expeditions- tid: 10—2,30.

Avdelningen vid Lövsta, se nedan.

Renhållningen var i äldsta tider en fastighetsägarnas privatsak. Redan i medeltida författningar återfinnas emellertid straffbestämmelser för försämd renhållning och under Gustaf I:s regering utfärdades detaljerade bestämmelser, som sedan upprepades och skärptes av efterföljande regenter. Dessa föreskrifter synas dock mest hava avsett gaturenhållning, medan ringa uppmärksamhet ägnades gårds- och avträdesrenhållning. Det första steget till stadens övertagande av gaturenhållningen togs år 1661, då staden mot avgift började tillhandahålla hästar, kärror och prämar för bortförande av gatuorenlighet. År 1774 anställdes en entreprenör för all slags renhållning i den inre staden; betalningen utkrävdes av husägarna. Denna »tvångs-entreprenad» upphörde emellertid åter 1798 och ersattes efter hand av ett flertal olika entreprenörer utom beträffande avträdesrenhållningen, för vilken år 1792 utfärdades ett reglemente, som bland annat föreskrev inrättande av trenne »auvisningskontor», å vilka allmänheten hade att anmäla ombyte av avträdeskär.

Systemet med entreprenörer visade sig emellertid mindre fördelaktigt, och renhållningsförhållandena i huvudstaden lämnade mycket övrigt att önska, vilket ledde tanken på kommunens övertagande av renhållningen; detta skedde genom drätselkommissionens beslut om upprättande av ett renhållningsverk, som började sin verksamhet den 1 maj 1859.

Renhållningsverket övertog nu avträdesrenhållningen, varemot gatu- och gårdsrenhållningen fortfarande utfördes genom entreprenörer. Till upplags- och omlastningsplats för såväl latrinerna som de vid lastningsstationerna av entreprenörerna avlämnade soporna användes till en början Fjäderholmarna, tills staden för ett ändamålsenligare utnyttjande av renhållningsprodukterna år 1885 inköpte Riddersvik och Lövsta i Järfälla socken (se vidare nedan sid. 249). För avträdesrenhållningen gälla föreskrifter, utfärdade den 31 mars 1892; för verkets hithörande skyldigheter är renhållningsverkets direktör ansvarig. Beträffande lokaler för mottagande av budning, deras antal och adress, tiden då de hållas öppna för allmänheten samt andra därmed sammanhängande anordningar utfärdar överståthållarämbetet på gatunämndens framställning särskilda kungörelser. Hämtning betalas enligt av stadsfullmäktige beslutad, av överståthållarämbetet fastställd taxa (se nedan).

Efter långvariga förhandlingar beslöt stadsfullmäktige i november 1895, att staden skulle övertaga även renhållningen av gator och allmänna platser, däri inbegripet även bortförande av snö och is m. m. Fastighetsägarna skulle befrias från detta bestyr på så sätt, att för varje fastighet årligen erlades en till beloppet en gång för alla bestämd avgift, därav 85 % användes till bestridande av årskostnaden för gaturenhållningen och 15 % avsattes till en fond för avlösning av husägarnas omförmälda gaturenhållningskyldighet, tills denna fond uppgått till sådant belopp, att räntan motsvarade det belopp, som beräknats som stadens årskostnad för renhållningen, vid den tid, staden övertog densamma, dock att inbetalning ej skulle ske längre än 50 år. Detta stadsfullmäktiges beslut fastställdes den 22 januari 1898 av kungl. maj:t, som därvid föreskrev vissa villkor och förbehåll för sagda övertagande av renhållningen. Gaturenhållningsavgiften bestämdes av uppskattningsnämnden, en för varje territoriell församling. Allteftersom nya gator utläggs och öppnas för trafik, äger uppskattning av renhållningsavgift för vid dem belägna fastigheter rum. Den sålunda övertagna gaturenhållningen ombesörjdes till en början dels av renhållningsverket självt, dels av utav verket antagna entreprenörer. Renhållningsverket utför emellertid från den 1 oktober 1910 helt i egen regi den från fastighetsägarna övertagna renhållningsskyldigheten. Genom avtal med kronan i enlighet med finansdep:s brev den 4 oktober 1901 övertog staden även dess renhållningsskyldighet med undantag för gatorna vid kungl. slottet, Skepps- och Kastellholmarna m. fl. gatudelar samt vissa regementens kaseraner. Kommunen ombesörjer, där fastighetsägare så önskar, även gårdsrenhållning efter särskild taxa (se nedan), men besörjes gårdsrenhållningen huvudsakligen av entreprenörer och av fastighetsägarna själva.

Tvenne viktiga förändringar i huvudstadens renhållningsväsen hava genomförts under de senaste årtiondena dels genom stadsfullmäktiges beslut angående tillåtelse att med vissa undantag använda vattenledningsvatten för spolning av vattenklosetter (enligt beslut år 1904 för vattenklosetter med septisk tank, enligt beslut 1909 även för sådana utan septisk tank), dels genom fullmäktiges beslut den 9 november 1906 angående uppdelning av hussoporna i gödselsopor och skräpsopor (jfr sid. 257¹⁾).

Renhållningsverket sorterade förut under drätselnämndens andra avdelning men lyder sedan april 1920 under gatunämnden. Verket består av tvenne avdelningar, en i Stockholm och en i Lövsta.

Sedan år 1922, då direktören för renhållningsverket förordnades som tf. gatudirektör, stå

¹⁾ Stadsfullmäktige hava den 21 febr. 1927 beslutat, att delningen av hussoporna skall upphöra fr. o. m. den 1 okt. 1927.

GN. renhållningsverket och gatukontoret under samma ledning. Fr. o. m. den 1 juli 1926 hava de båda verken därjämte gemensam expedition och gemensam ekonomisk förvaltning (se ovan sid. 244). Såsom arbetsledare vid renhållningsverket tjänstgöra en inspektör för avdelningen i Stockholm och en föreståndare för avdelningen vid Lövsta.

Författningar. Ordningsstadgan för rikets städer, fastställd av kungl. maj:t den 24 mars 1868, med senare ändringar. Särskilda ordningsföreskrifter för Stockholm utöver vad ordningsstadgan för rikets städer innehåller, överståthållarämbetets kung. den 11 jan. 1869, med senare ändringar. Hälsovårdsstadgan för riket, fastställd av kungl. maj:t den 19 juni 1919, med ändringar den 19 mars 1920 och 26 sept. 1921. Överståthållarämbetets kungörelse ang. särskilda föreskrifter om renhållningen inom egendomarna i huvudstaden den 31 mars 1892 (»renhållningsstadgan»), med senare ändringar. Kungl. brev ang. kommunens övertagande av fastighetsägarnas bestyr med gaturenhållningen den 22 jan. 1898, med ändring den 24 juli 1919. Chefens för finansdep. brev ang. kommunens övertagande av kronans gaturenhållningsskyldighet för sina fastigheter den 4 okt. 1901. Överståthållarämbetets kungörelse den 22 april 1904, med ändrade bestämmelser i anledning av kommunens övertagande av gaturenhållningen. Överståthållarämbetets kungörelser angående sopstationerna den 20 juni 1904, angående transport av avträdesorenlighet den 5 april 1905 och angående fördelningen av soporna den 15 jan. 1907, 15 juli 1912, 23 dec. 1916, 21 april o. 22 dec. 1917, 3 juli o. 27 dec. 1918 samt 5 april 1927. Taxa å avgift för hämtning av latrin, fastställd av överståthållarämbetet den 18 juni 1892, med ändring den 5 okt. 1922. Taxa för gårdsrenhållning, fastställd av drätselhämndens andra avdelning den 1 maj 1918. Överståthållarämbetets kungörelse den 17 maj 1919 ang. förbud mot lumpinsamling ur hussopor. Överståthållarämbetets kungörelse den 12 maj 1926 ang. huvudstadens indelning i budningsdistrikt. (Jfr karta i kalenderns statistiska avdelning.)

Stat år 1927. Utgifter: 4,083,500 kr.; inkomster: 2,119,200 kr.

Renhållningsverkets avdelning i Stockholm.

Adress m. m.: se ovan.

Inspektör (20).

Hellgren, S. A.; mottagningstid: 10—11.

Renhållningsstationen för Östermalm
och Djurgården.

Valhallavägen (i närheten av östra järnvägsstationen), Va.; t. 862 23, Norr 86 76; kontorstid: 9—4.

Distriktsföreståndare (15).

Björckebaum, O. W.

En kontorsskrivare (9), tre tillsyningsmän (11), en extra tillsyningsman (3,540 kr.), en extra sopstationsförmän (3,480 kr.), en extra stallförmän (3,240 kr.) samt 138 arbetare (vid 1927 års början).

Renhållningsstationen för Norrmalm
och Kungsholmen.

Norrbackagatan 17, Va.; t. 864 22, Norr 82 01; kontorstid: 9—4.

Distriktsföreståndare (15).

Sandberg, A. M. J:son.

En kontorsskrivare (9), fyra tillsyningsmän (11), en extra verkstadsförmän (4,140 kr.), en extra sopstationsförmän (3,480 kr.), en extra stallförmän (3,240 kr.) samt 140 arbetare (vid 1927 års början).

Renhållningsstationen för Södermalm
och staden mellan broarna.

Åsögatan 2, Sö.; t. Söder 345 43, Söder 338 19; kontorstid: 9—4.

Distriktsföreståndare (15).

Nilsson, J. O.

En kontorsskrivare (9), två tillsyningsmän (11), två extra tillsyningsmän (4,140 kr.), en extra sopstationsförmän (3,480 kr.), en extra stallförmän (3,240 kr.) samt 171 arbetare (vid 1927 års början).

1:a distriktets budningskontor

(för Östermalm, Djurgårdsstaden och östra delen av Norrmalm jämte Skepps- och Kastellholmarna, begränsat i väster av Drottninggatan och Norrtullsgatan).

Lästmakaregatan 20, C.; t. Norr 9 33; 9—3.

En budningsbokhållare (5).

2:a distriktets budningskontor

(för staden mellan broarna, Kungsholmen och västra delen av Norrmalm, begränsat i öster av Drottninggatan och Norrtullsgatan).

Klara norra kyrkogata 36, C.; t. Norr 9 08; 9—3.

En budningsbokhållare (5).

3:e distriktets budningskontor

(för Södermalm).

Åsögatan 2, Sö.; t. Söder 332 47; 9—3.

En budningsbokhållare (5).

Dessutom två övertaliga budningsbokhållare (5).

Renhållningsverkets avdelning vid Lövsta.*Hässelby villastad; t. Hässelby villastad 4 och 3 03; kontorstid: 9—4.*

För att möjliggöra sopors och latrins snabba bortförande anlade staden under åren 1886—89 dels inom staden tre järnvägsstationer, vilka genom statens och Stockholm—Västerås—Bergslagens järnvägar stå i direkt förbindelse med Spånga station, dels ock en 7 kilometer lång järnväg, som från sistnämnda station sträcker sig till den vid Mälaren belägna egendomen Lövsta, vilken samtidigt inköptes, och på vilken anordnades en station för emottagande och utskIPPING av avfallet samt för latrinkärlens rengöring. Under årens lopp hava här utförts betydande utvidgningar för att enligt moderna metoder behandla och utnyttja de olika slagen av avfall. Latrinet rensas först med maskinkraft, varefter det antingen försäljes såsom råvara eller fabriksmässigt uppblandas med torv till torvmullspudrett. Soporna uppdelas — frånsett köksavfallet, som uppsamlas särskilt genom slakthus- och saluhallsstyrelsens försorg (jfr sid. 257) — fr. o. m. den 1 juli 1907 i staden i gödselsopor och skräpsopor¹⁾, vilka anlända i skilda vagnar. Gödselsoporna uppläggas vid stranden, varjämte i undantagsfall utskIPPING förekommer. Latrin och torvmullspudrett äro starkt efterfrågade gödningsämnen och försäljas till lantbrukare, huvudsakligen i Mälardalen och Stockholms skärgård. Ur skräpsoporna utplockas säljbara beståndsdelar såsom papper, lump, järnskrot, glas m. m., och resten förbrännes i sex ugnar, varvid värmets tillgodogöres för verkets olika behov av drivkraft och elektriskt ljus. På detta sätt alstrad ånga och elektrisk kraft försäljes även till slakthus- och saluhallsstyrelsens därstädes belägna destruktionsanstalt (se sid. 255). Renhållningsverket använder för utskIPPING av latrin, pudrett och sopor en bogserbåt samt 18 öppna och 4 däckade pråmar om tillsammans 1,190 registerton. För pråmarnas reparation äger renhållningsverket därstädes ett mindre varv.

Instruktion. Instruktion för föreståndaren för renhållningsverkets station vid Lövsta, fastställd av drätselnämndens första avdelning den 6 sept. 1892.

Föreståndare (20).**Forssman, E. Hj.****Bokhållare (15).****Smedin, Hj. I.**

En *kontorsskrivare* (9), en *verkmästare* (14), en *extra förman* (3,660 kr.), en *förste rörgångare* (2,760 kr.) samt 91 *arbetare* (vid 1927 års början).

¹⁾ Enligt beslut av stadsfullmäktige den 21 febr. 1927 skall uppdelningen av hussoporna och därmed även den särskilda köksavfallsuppsamlingen upphöra fr. o. m. den 1 okt. 1927 (jfr sid. 257).

Avloppsledningsentreprenörer.

För utförande och reparation av enskilda avloppsledningar har gatunämnden till entreprenörer antagit vissa personer och firmor; ingen annan äger befatta sig med dylika ledningar, avsedda att förbindas med stadens rörnät.

De av gatunämnden antagna avloppsledningsentreprenörerna äro f. n. desamma, som av industriverkstyrelsen antagits till entreprenörer för vattenledningsarbeten (se sid. 221) (med undantag av Rörlednings- och installationsab. S. J. F.) samt dessutom:

Pettersson, C. F.; Tallvägen 3, Gröndal; t. Gröndal 18 (endast inom Liljeholmens f. d. municipalsamhälle och Gröndal).

Stockholms stads brandväsen.

Johannes brandstation: Malmsskillnads-gatan 64, C.; t. »brandkåren» (växel för anmälan om eldsvådor, sjukdoms- och olycksfall samt för tjänstemeddelanden). *Katarina brandstation: Tjörhovsgatan 11, Sö.; Liljeholmens brandstation: Grönbrink nr 3, Liljeholmen; Kungsholmens brandstation: Fleminggatan 24, C.; Östermalms brandstation: Artillerigatan 69, Ö. 1); Bromma brandstation: Ulvsundavägen 30, Ulvsunda; Värtans brandstation: Värtahamnen.*

Av ovanstående brandstationer äro förutom Johannes brandstation Katarina, Liljeholmens, Östermalms och Bromma brandstationer i förbindelse med brandkårens telefonväxel, övriga brandstationer hava endast brandkårens egna telefoner.

Redan de medeltida författningarna innehöllo stadganden rörande fastighetsägares skyldighet att hålla viss brandredskap, förbud mot värds-löst handskande med eld ävensom stadganden angående skyldighet att biträda med eldsläckning. Till följd av dessa föreskrifters primitiva natur ävensom framför allt det eldfarliga byggnadsmaterialet, trähus med näver- och torvtak, härjades huvudstaden emellertid av många och omfattande eldsvådor, som stundom lade hela stadsdelar i aska. Enligt en den 10 maj 1661 utfärdad brandordning indelades staden inom broarna i olika distrikt med var sin brandmästare; varje husvärd skulle hålla förutom annan brandattiralj en spruta, varjämte hela distriktet var skyldigt anskaffa en större spruta, som underhölls av staden; stadens åkare voro pliktiga köra vatten. Nya brandordningar utfärdades 1675 och 1728; den senare innehåller

¹⁾ Till uppförandet av denna brandstation, som invigdes den 2 mars 1927, har Stockholms stads brandstodsbolag till försäkring av lösegen-dom donerat 750,000 kr. Fr. o. m. nämnda dag indrogos de förutvarande brandstationerna i Östermalm och Djurgården.

GN.

uppgift om olika signaler (flaggor, skott, klämtslag etc.), varmed eldsvådor i de olika stadsdelarna signalerades. Den 1 oktober 1828 fick Stockholm åter ett nytt brandreglemente. Staden delades nu i sexton distrikt; överstyrelsen över brandväsendet fördes av överståthållaren med biträde av polismästaren, och en särskild brandadjutant, avlönad av Stockholms stads brandförsäkringskontor, ställdes till överståthållarens förfogande. Detta reglemente gällde med några ändringar, till dess staden fick en brandkår.

Sedan brandstadga för rikets städer utfärdats den 8 maj 1874, lades grunden till huvudstadens nuvarande brandväsen, efter att frågan här om stätt på dagordningen alltsedan 1858. Den 1 dec. 1874 beslöto nämligen stadsfullmäktige, dels under förutsättning av anslag från Stockholms stads brandförsäkringskontor och Stockholms stads brandstodsbolag till försäkring av lösegendom och dels med beräkning av garnisonens och flottans biträde såsom reserv, att 7 brandstationer, därav två huvudstationer, skulle upprättas, att högsta befälet vid eldsvådor skulle föras av en brandchef, att för elds dämpande under vanliga förhållanden och räddningsarbetets verkställande skulle bildas en särskild, under eget befäl ställd och för ändamålet övad kår, bestående av, förutom brandchef, 2 löjtnanter, 4 underofficerare och 150 man, att för uttryckning skulle begagnas hästar och en brandtelegraf anordnas, så att klämtning endast komme att äga rum vid utomordentliga tillfällen, samt slutligen att bevilja medel till inköp av en ångspruta och 4 handkraftsprutor. Av de båda huvudstationerna bestämdes, att den norra skulle förläggas till stadens egendom nr 64 Malm-skillnadsgatan och den södra till nr 11 Tjårhovsgatan.

Den gamla brandstadgan för rikets städer av år 1874 har fr. o. m. år 1924 ersatts med en ny, den 15 juni 1923 utfärdad brandstadga, innehållande bestämmelser för såväl städer som landsbygd. Nu gällande brandordning för Stockholm är utfärdad den 19 juli 1924.

Brandkårens personal utgjordes vid början av år 1927 av, förutom brandchefen, en vice brandchef, en förste brandkapten, fyra andre brandkapten, en telegrafingenjör, en överbrandmästare och verkstadsföreståndare, en överbrandmästare och redogörare, sju brandmästare, varav två tillika äro maskinister, 41 brandförmän, 187 brandmän och 28 extra brandmän.

Brandchefen tillsattes av gatunämnden; där ej stadsfullmäktige annorledes besluta, sker tillsättningen å viss tid, högst tio år, alltefter nämndens beprövande. Övrigt befäl vid brandkåren tillsattes av nämnden medelst förordnande tills vidare. Befattningarna som brandman och brandförmän tillsättas av brandchefen medelst förordnande tills vidare. Extra brandman antages av brandchefen medelst kontrakt.

Brandchefen är i första hand ansvarig därför, att stadens brandväsen är i överens-

stämmelse med brandordningen till alla delar ändamålsenligt ordnat. Han är därjämte skyldig att iakttaga, vad brandstadgan rörande hans befattning innehåller. Brandchefen är brandkårens befälhavare och såsom sådan berättigad till ovillkorlig lydnad från övriga befälets och manskapets sida.

För tillkännagivande av eldsvåda finnes en brandtelegraf med å lämpliga ställen inrättade brandskåp, trakativs förbundna med brandstationerna, polisstationerna, högvakten och den tjänstemans bostad, som har närmaste inseende över stadens vattenledning. Överståthållarämbetet kungör två gånger om året, varest brandskåpen finnas uppsatta.

Brandkåren har sin personal fördelad på sju stationer, nämligen Johannes, Katarina, Liljeholmen, Kungsholmen, Östermalm, Värtan och Bromma. Härtill komma sjöängsprutorna St Erik och Phoenix. Dessutom finnas redskapsskjul uppförda å följande platser utom den egentliga staden, nämligen Orby, Södertörns villastad, Fridhem och Stora Essingen. I vart och ett av de tre förstnämnda samhällena är därjämte en brandförmän stationerad. Med Sundbybergs kommun har avtal träffats om biträde vid eldsvåda inom Mariehälls och Bällsta samhällena, varjämte en brandförmän förlagts därstädes.

Huruvida brandkåren må användas till släckning av eldsvåda, som utbrutit utanför stadens område, prövas och avgöres av brandchefen.

Automobilisering av brandkårens redskap beslutades år 1914 och slutfördes under år 1916, varvid samtliga hästar utrangerades.

För övervakande av att vad i byggnads- och brandordningarna eller eljest till förekommande av eldfara eller till lättnad för elds släckande finnes föreskrivet vederbörligen iakttages ävensom att föreskriven brandredskap finnes och i gott skick underhålles, förrättas under brandchefens inseende brandsyn av vid brandkåren anställd officer. Där fråga är om rivning av eldstad, äger icke förrättningsmannen meddela beslut, innan han hört två sakkunniga av stadsfullmäktige utsedda personer (jfr nedan). Vid brandsyn äger brandchefen påkalla biträde av stadsarkitekten, med rätt för denne att därvid sätta annan i sitt ställe. Brandchefen bestämmer, vilka byggnader, lägenheter m. m., som skola synas, ävensom tiden härför. Det åligger honom att därom förut underretta vederbörande husägare eller lägenhetsinnehavare. Tiden för efterbesiktning bestämmes vid brandsyn av syneman.

Rörande sotning se sid. 36.

Sjuk- och djurtransportväsendet utgör sedan i mars år 1902 en del av brandkårens verksamhet. För verkställande av sjuktransporter finnas numera 8 sjuktransportautomobiler. För djurtransporter (sjuka och döda djur) finnas från och med år 1916 tvenne kombinerade djurtransport- och olycksfallsautomobiler, uppställda å Johannes

och Katarina brandstationer. (Se vidare under hälsovårdsnämnden sid. 136.)

Författningar. K. brandstadgan den 15 juni 1923. Brandordning för Stockholm den 19 juli 1924. Instruktion för manskapet vid Stockholms brandkår 1893. Bestämmelser ang. uniformspersedlar för brandkåren, fastställda av drätselnämndens första avdelning den 7 dec. 1915, med ändringar den 8 juni 1916 och 2 jan. 1920. Överståthållarämbetets kungörelser ang. sotningen i huvudstaden: den 20 febr. 1925 och 2 mars 1926 (indelning i sotningstrakter), den 3 juli 1918, 4 juli 1919 och 2 jan. 1925 (taxa för sotning), den 9 febr. 1920 (sotningstaxans giltighet även för stadens icke planlagda område) samt den 16 mars 1923 (grundavgifter för sotning av värmeledningsapparater m. m.).

Stat år 1927. Utgifter: 1,801,069 kr.; inkomster: 204,800 kr.

Brandchef (26).

Svinhufvud, A. A. S. (förordnad t. o. m. ¹⁸/s 1932); träffas å expeditionen, Malmskillnadsgatan 64, C. (Johannes brandstation): vardagar (utom tisdagar) 1—3; t. »brandkåren».

Vice brandchef (23).

Gyllenhammar, C. A. M.

Förste brandkapten (20).

Selldén, H.

Andre brandkapten (19).

Arve, E. A. M.; **Mohlin**, K. A. T.; **Grill**, C. P.
A.; **Ekelund**, K. R.

Telegrafingenjör (20).

Ekman, O. I. H.

Överbrandmästare och verkstadsföreståndare (17).

Johansson, E. S.

Överbrandmästare och redogörare (16).

Svenson, A. L.

Sju *brandmästare* (13), 41 *brandförmän* (10), 187 *brandmän* (8), 28 *extra brandmän* (2,400—1,920 kr.).¹⁾

Sakkunniga vid brandsyn.

Enligt brandstadgan den 15 juni 1923 äger i stad, där brandsyn förrättas av endast en person, förrättningsmannen icke meddela beslut om rivning av eldstad, innan han hört två sakkunniga personer, vilka jämte två suppleanter för dem årligen skola utses av stadsfullmäktige att vid dylika tillfällen närvara (jfr ovan).

Sakkunniga.

Landewall, G. E., byggnadsinspektör; **Sjösteen**, B. F. O., byggnadsinspektör.

Suppleanter: **Bobeck**, P. E., byggnadsinspektör; **Sundström**, K. V., byggnadsinspektör.

¹⁾ Till personalen vid brandkårens verkstäder ävensom linjepersonalen utgår ett särskilt tilläggsarvode av 330 kr. per år och till automobilförare vid brandkåren ett tilläggsarvode av 210 kr. per år.

Stockholms stads slakthus- och saluhallsstyrelse och i samband därmed stående institutioner.

Slakthus- och saluhallsstyrelsen.

Lokaler och telefoner: se nedan under de olika avdelningarna. Styrelsen sammanträder i regel i stadshuset, C, första helgfria fredagen i varje månad kl. 3 e. m.

År 1905 beslöt stadsfullmäktige uppdraga åt en kommitté att utarbета förslag till ett stadens slakthus i förening med kreatursmarknadsplats å Enskede. Sedan denna kommitté 1907 framlagt sitt förslag, beslöt stadsfullmäktige den 1 juni. 1907 att med godkännande av det samma bevilja medel till anläggningen ävensom att inrätta en särskild slakthus- och saluhallsstyrelse.

Slakthus- och saluhallsstyrelsen har till uppgift att handhåva förvaltningen av stadens slakthus och marknadsplatser för kreaturshandel, för genomförande av köttbesiktning- och slakthusvång nödiga byråer och destruktionsanstalt, stadens saluhallar, platser för torghandel och svingårdar, ävensom att söka främja och organisera tillförseln av och handeln med livsfrönödenheter samt vidare att omhändervä de övriga angelägenheter, vilkas vård av stadskollegiet åt styrelsen överlämnas.

Styrelsen åligger att, enligt stadsfullmäktiges beslut, ombesörja utförande och handhåva värden av de byggnader och andra anläggningar, som erfordras för de under styrelsens förvaltning stående inrättningar, samt att uppgöra och framlägga förslag till erforderliga nybyggnads- och underhållsarbeten, ävensom till den utveckling av slakthus-, köttbesiktning-, saluhalls- och torghandelsväsendet, som från huvudstadens sida kan anses påkallad; att vidtaga de åtgärder, som enligt gällande lag angående köttbesiktning och slakthus kunna tillkomma styrelsen; att jämlikt nämnda lag yttra sig i fråga om taxor för köttbesiktning samt för begagnande av slakthus och marknadsplats för kreaturshandel, ävensom avgiva förslag till taxor för begagnande av destruktionsanstalt, saluhallar och saluplatser samt reglementen för begagnande av samtliga under styrelsen stående anstalter och inrättningar; att utfärda de ordningsföreskrifter, som utöver nämnda reglementens bestämmelser kunna finnas erforderliga; att till medicinalstyrelsen avgiva förslag å de i lagen angående köttbesiktning och slakthus omförmålda besiktningsmän; samt att uthyra försäljningsplatser jämte andra för uthyrning avsedda lokaler i saluhallar samt å torg och allmänna platser, med iakttagande av att försäljningsplatser å torg och allmänna platser

ej må upplåtas förr, än överståthållarämbetet därtill lämnat tillstånd.

Styrelsen består av, förutom ordförande, som utses av stadskollegiet bland borgarråden, fyra andra ledamöter, vilka jämte fyra suppleanter väljas av stadsfullmäktige för två år. Styrelsen utser årligen inom sig en vice ordförande. Till sitt biträde äger styrelsen antaga en direktör för slakthuset och en för saluhallarna. (F. n. upptager stadens lönestat en gemensam direktör för båda uppdragen.) Direktörerna (direktören) samt förste stadsveterinären äga vid behandlingen av till deras handläggning hörande ärenden närvara vid styrelsens sammanträden och deltaga i överläggningarna men ej i besluten, med rätt att få avvikande mening antecknad i protokollet.

För revision av styrelsens räkenskaper och förvaltning utse stadsfullmäktige årligen tre revisorer med två suppleanter.

Instruktion. Instruktion för Stockholms stads slakthus- och saluhallsstyrelse, fastställd av kungl. maj:t den 19 mars 1920.

Stat år 1927. Utgifter: 2,079,700 kr. (därav att täckas med lånemedel 490,000 kr.); inkomster: 1,385,000 kr.

Styrelsens ledamöter.

Ordförande

(utsedd av stadskollegiet).

Larsson, Yngve G. R., borgarråd; t. »stadshuset»; träffas i stadshuset alla vardagar, utom lördagar, 11—12.

Vice ordförande.

Larsson, L. R., handlande.

Övriga ledamöter.

Ahlström, V., handlande.

*Sjöström, Chr., kontorschef, stadsfullm.

*Stendahl, O., direktör, stadsfullm.

Suppleanter.

Björkman, J. W., direktör, stadsfullm.

*Grönvall, J. K. (Hanna), hembiträde, stadsfullm.

von Schultz, f. Wedin, Sigrid E., fru.

*Östman-Sundstrand, L. Elisabeth, fru.

Sekreterare

(1,800 kr.).

Karlsson, E. A.

Styrelsens revisorer

(utsedda av stadsfullmäktige för granskning av 1926 års räkenskaper och förvaltning).

Falk, H. A., handlande.

Kolmodin, f. Norelius, Ulla M., fru.

Tinggren, G. A., undersökare.

Suppleanter:

Frösell, f. Lindman, Amanda C., fru.
Lennholm, f. Ahlstedt, E. Maria, fru.

Huvudkontoret.

Slakthuset, Enschede (postadress: Stockholm 4); t. Söder 28 92; expeditionstid: 9,30—3,30 (lördagar 9—1).

Slakthus- och saluhallsdirektör (27).

Sandeborg, M. O. (förordnad t. o. m. ^{31/12} 1929); träffas: *vid slakthuset* alla dagar utom måndagar och torsdagar 12—1, *i centralsaluhallen* måndagar och torsdagar 12—1. (Se vidare nedan under slakthuset och under saluhallar.)

Kamrerare (20).

Porne, G. E.; träffas vid slakthuset 9—11; t. Enschede 2 44.

Kontorsskrivare (11).

Nordwall, Hild A. T.

Slakthuset med tillhörande anstalter.**Slakthuset med kreatursmarknad.**

Enskede (postadress: Stockholm 4). Expeditionstid å kontoret 9,30—3,30, lördagar 9—1; slakthallarerna hållas öppna 7 f. m.—2,30 e. m.; kyl- och fryshusen 6,30—9. 11—12 f. m.—1—4,30 e. m., lördagar 6,30—9 f. m., 11 f. m.—3 e. m.; övriga lokaler 6,30 f. m.—5 e. m., lördagar 6,30 f. m.—2 e. m. Tel.: kontoret Söder 28 92; resp. tjänstemän se nedan; se i övrigt telefonkatalogen.

Lagen den 10 oktober 1913 angående köttbesiktning och slakthus stadgar, att för stad eller område därav på framställning av stadsfullmäktige köttbesiktning- och slakttvång må av konungens befallningshavande stadgas, under förutsättning att på stadens bekostnad och genom dess försorg slakthus blivit efter av medicinalstyrelsen fastställd plan uppfört och efter av samma myndighet föranstaltad avsyning godkänt, ävensom att nödigt antal köttbesiktningsmän anställas.

Sedan efter framställning av Stockholms stadsfullmäktige en ändring år 1905 i då gällande lagstiftning möjliggjort förläggandet av ett slakthus utanför stadens eget område, beslöt stadsfullmäktige den 15 juni samma år att å stadens egendom Enschede i Brännkyrka anlägga ett slakthus med tillhörande kreatursmarknad. Arbetets utförande uppdrogs år 1907 åt en särskild styrelse, slakthus- och salu-

hallsstyrelsen. 1908 beviljades koncession för järnväg från slakthuset till västra stambanan. Sedan slakthuset, som inalles kostat omkring 6,400,000 kr., i början av år 1912 blivit färdigt, öppnades detsamma till allmänt begagnande den 5 februari 1912. Slakttvång inträdde för Stockholm fr. o. m. den 8 februari 1912. Detta slakttvång innefattar förbud att inom stadens område slakta storboskap, kalvar, får, getter, svin och hästar annorstädes än vid slakthuset. S. k. »nödslakt», föranledd av djurs hastiga insjuknande, olyckshändelse e. d., får dock ske utom slakthuset, men skall då hela djuret ostyckat föras dit. Betalningen för disponerandet av slaktlokaler utgår enligt fastställd taxa, likaså avgifter för disponerandet av platser i det s. k. kylhuset, där kött får förvaras. Kött av å slakthuset slaktade djur, vilket vid besiktning godkänts, åsättes oval stämpel med St Eriks bild.

Å kreatursmarknaden vid slakthuset äger handel rum med sådana djur, som äro avsedda att slaktas i slakthuset eller annorstädes eller äro s. k. livdjur. Handel med sistnämnda djur, särskilt kalvkor, försiggår alla dagar i ett särskilt handelsstall. Marknadsnoteringar sättas varje vecka genom en särskild noteringskommission och allmängöras (se sid. 257). Tillförsel av djur sker över Liljeholmens station (varifrån boskapsvagnar genom statens järnvägars försorg överföras på slakthusets järnväg till Enschede) eller från Söder Mälarstrand med spårväg. Varje anlant djur besiktigas före införandet å marknaden. Lossning, skötsel och fodring av djuren verkställas, om så önskas, av anstalten enligt taxa.

Rörande den vid slakthuset belägna svingården, se nedan sid. 257.

Författningar m. m. Lag den 10 okt. 1913 angående köttbesiktning och slakthus, med ändringar den 1 juni 1923. Kungl. brev till överståthållarämbetet den 31 dec. 1913 ang. tillägg för Stockholm till bestämmelserna om besiktning och stämpling av kött enligt lagen om köttbesiktning och slakthus. Kungl. brev till överståthållarämbetet den 30 aug. 1907 ang. inrättande av offentligt slakthus för Stockholms stad utom stadens område m. m. Taxa för Stockholms stads offentliga slakthus och köttbesiktningen m. m. inom staden under år 1926 och 1927, fastställd av kungl. maj:t den 18 dec. 1925 och 17 dec. 1926. Taxa å avgifter vid Stockholms stads fryshus- och kylhus, godkänd av stadsfullmäktige den 15 okt. 1917, med tillägg den 17 okt. 1922 och 30 okt. 1923. Taxa å vägavgifter för kött vid Stockholms stads slakthus, fastställd av överståthållarämbetet den 15 juli 1918, med tillägg den 10 okt. 1918. Taxa å avgifter för transporter å järnvägen Enschede—västra stambanan, fastställd av kungl. maj:t den 31 dec. 1919 och 29 juni 1923. Taxa å avgifter för kreaturstransporter å slakthusspårvägen, fastställd av överståthållarämbetet den

SIS.

5 nov. 1925, med ändr. den 28 april 1926. Ordningssadga för Stockholms stads offentliga slakthus, fastställd av överståthållarämbetet den 23 jan. 1912, med ändr. den 31 dec. 1924. Ordningssadga för Stockholms stads kreatursmarknad, fastställd av överståthållarämbetet den 23 jan. 1912, med ändr. den 31 dec. 1924. Instruktion för slakthusdirektören i Stockholm, instruktion för sanitetsveterinären vid Stockholms stads slakthus samt instruktion för förste besiktningsveterinären vid Stockholms stads slakthus; samtliga antagna av slakthus- och saluhallsstyrelsen den 5 okt. 1911 och godkända av medicinalstyrelsen den 22 nov. s. å.

Stat år 1927. Utgifter: 831,080 kr.; inkomster: 651,000 kr.

Slakthus- och saluhallsdirektör (27).

Sandeborg, M. O. (se ovan under huvudkontoret); t. Söder 28 92; träffas vid slakthuset alla dagar utom måndagar och torsdagar 12—1.

Sanitetsveterinär (23).

Brandt, J. O.; t. Enskede 245 (ankn.); mottagningstid: 1,30—2,30 (lördagar 1—1,30).

Förste besiktningsveterinär (21).

Englesson, P. R.; t. Enskede 242.

Besiktningsveterinär (19).

Kempe, E. H.

Kamrerare (20).

Porne, G. E.; t. Enskede 244; träffas vid slakthuset 9—11.

Bokhållare och kassör (17).

Ekström, G. W.; t. Enskede 118.

Ett extra kontorsbiträde (3,240 kr.), ett laboratoriebiträde (6), en första mikroskopist (6), två mikroskopister (4).

Inspektör (15).

Dahlin, J. F. Lison; t. Enskede 54.

Maskiningenjör

(7,560 kr.).

Ågren, G. R.; t. Enskede 58.

Två maskinister (14), en vaktmästare och portvakt (3,420 kr.).

Karantänsanstalten å slakthuset.

Enskede (postadress: Slakthuset, Stockholm 4); t. Söder 133 48, Enskede 245.

På grund av betydande införsel under senare år av levande slaktdjur från Finland och Estland och då det vid flera tillfällen visat sig, att de Stockholms stad tillhöriga, under hälsovårdsnämndens förvaltning stående karantänsstallarna å Djurgården (se sid. 135) icke erbjudit tillräckligt utrymme för samtidigt anlända djur, har på initiativ av kungl. medicinalstyrelsen och i syfte att i samband med Hammarbyledens öppnande erhålla förenklad och förbilligad karantänsbehandling inrättats en karantänsanstalt i sanitetsbyggnaden vid stadens slakthus vid Enskede. Anstalten, som endast är avsedd för från Finland och Estland importerade slaktdjur, trädde i verksamhet den 1 maj 1926.

Författningar. K. medicinalstyrelsens skrivelser till slakthus- och saluhallsstyrelsen den 1 maj 1926 ang. godkännande av sanitetsavdelningen vid Stockholms stads offentliga slakthus som karantänsanstalt för från Finland och Estland importerade slaktdjur samt med föreskrifter rörande karantänsbehandlingen av nämnda djurslag. Ordningsregler för Stockholms stads karantänsanstalt å slakthuset för sjöledes från Estland och Finland införda slaktdjur, fastställda av slakthus- och saluhallsstyrelsen den 28 april 1926.

Karantänsveterinärer.

(förordnade av medicinalstyrelsen.)

Sandeborg, M. O., slakthus- och saluhallsdirektör, föreståndare för anstalten; **Brandt**, J. O., sanitetsveterinär; **Englesson**, P. R., förste besiktningsveterinär; **Kempe**, E. H., besiktningsveterinär.

Köttbesiktningsbyråerna.

Adresser och telefoner: se nedan.

Samtidigt med det den 8 februari 1912 ikraftträdande slakttvånget (se ovan) inträdde för huvudstaden köttbesiktningsväng, innebärande att allt till människoföda avsett färskt, rått kött, som härör från utom staden slaktade djur, måste, innan det utbjödes till salu eller försäljes, företes för undersökning och stämpling å någon av stadens köttbesiktningsbyråer. Fr. o. m. denna dag överskyttades således köttbesiktningen från hälsovårdsnämnden till slakthus- och saluhallsstyrelsen. Hälsovårdsnämnden övervakar dock fortfarande enligt hälsovårdsstadgan den sanitära beskaffenheten av importerat kött samt allt i staden tillsaluhållet kött (se vidare sid. 133). Avgift för besiktningen vid köttbesiktningsbyråerna utgår enligt av kungl. majt fastställd taxa. Det till staden i uppslaktat tillstånd införda, å köttbesiktningsbyrå undersökta och godkända köttet åsattes rektangulär stämpel med S:t Eriks bild.

Verksamheten har sedan år 1912 varit förlagd till tvenne köttbesiktningabyråer, den ena belägen vid Gamla Brogatan och den andra vid Södra Bantorget. I samband med överflyttandet av fraktdogsrörelsen från norra station till Norrtulls station inrättades år 1924 en ny köttbesiktningabyrå vid sistnämnda station.

Instruktioner m. m. Ordningsstadga för Stockholms stads köttbesiktningabyråer, godkänd av stadsfullmäktige den 4 december 1911, med ändring den 7 januari 1913. Instruktion för föreståndare för köttbesiktningabyrå, antagen av slakthus- och saluhallstyrelsen den 5 oktober 1911 och godkänd av medicinalstyrelsen den 22 november s. å. Se vidare ovan under slakthuset med kreatursmarknad.

Stat år 1927. Utgifter: 191,950 kr.; inkomster: 184,000 kr.

Norra byrån.

Gamla Brogatan 47, C.; t. 98 14, Norr 218 44; expeditionstid: 7—3,30 (torsdagar 7—4; lördagar 7—12,30).

Föreståndare (21).

Petrelus, K. A. O.

Besiktningveterinär (19).

Thorsell, J. G.

Kontorsskrivare (11).

Sandström, A. F.

En hallmästare (8), en första mikroskopist (6), en mikroskopist (4).

Norrtullsbyrån.

Adress: statens järnvägars magasin för ankommande gods, Solnavägen; t. 806 76, 806 77; expeditionstid: 7—1 (lördagar 7—12,30).

Besiktningveterinär (19).

Dallmer, Hj. W. A.

En första mikroskopist (3,180 kr.), en mikroskopist (4).

Södra byrån.

Södra Bantorget, Sö.; t. Söder 156 56, Söder 313 83; expeditionstid 8—2 (lördagar 8—12,30).

Föreståndare (21).

Severin, K. O.

En första mikroskopist (6), en mikroskopist (4).

Stockholms stads destruktionsanstalt.

Lövsta; postadress och järnvägsstation: Håsselby villastad; t. Håsselby villastad 4 och 3 03; kontorstid: 9—4.

Anstalten har till ändamål att oskadliggöra djurkadaver eller delar därav och kasserade, till föda otjänliga födoämnen av animaliskt ursprung, samt att bearbeta dem till säljbara produkter såsom talg och fett samt köttmjöl, varav fettäm-

nena försäljas som råvara till stearinljus-, tvål- och såpfabrikation samt mjölet såsom kraftfoder för svin, fjäderfä och fiskyngel.

Den för destruktionsprocessen erforderliga ången erhålles från den intill liggande sopförbränningsanstalten (jfr sid. 249), från vilken även lämnas för driften behövlig elektrisk kraft samt ljus.

Anstalten övertogs den 8 februari 1912 av slakthus- och saluhallstyrelsen.

Reglemente. Stadga för Stockholms stads destruktionsanstalt vid Lövsta, godkänd av stadsfullmäktige den 12 februari 1912.

Föreståndare.

Forssman, E. Hj., föreståndare för renhållningsverkets avdelning vid Lövsta.

Saluhallar och salutorg.

Centralsaluhallen, Kungsgatan 67, C.; t. 41 93, Norr 12 18, Norr 71 66; expeditionstid: 9—3.

Stat år 1927. Utgifter: 1,034,570 kr. (därav att täckas med lånemedel 490,000 kr.); inkomster: 550,000 kr.

Slakthus- och saluhallsdirektör (27).

Sandeborg, M. O. (se vidare under huvudkontoret); träffas i centralsaluhallen måndagar och torsdagar 12—1.

Kamrerare (20).

Porne, G. E. (se vidare under huvudkontoret).

Inspektör (19).

Petsæus, M. P.; träffas säkrast 10,30—11,30.

Biträdande inspektör (16).

Zetterqvist, O.; träffas säkrast 10,30—11,30.

Kontorsskrivare och kassör (11).

Rutensköld, Svea M.

Auktionsförrättare (11).

Andersson, S. W.

Hallmästare (11).

Andersson, E. J.

Ett extra kontorsbiträde (3,240 kr.).

Maskiningenjör.

Ågren, G. R. (se vidare under slakthuset).

Stockholms stads centralsaluhall.

Kungsgatan 67, C.; t. 41 93, Norr 12 18, Norr 71 66; centralsaluhallen hålles öppen 8 f. m.—7 e. m.; se vidare under huvudkontoret.

Den år 1907 av Stockholms stadsfullmäktige beslutade centralsaluhallen öppnades för allmänt bruk den 3 december 1912.

SIS.

Byggnaden består av en källarvåning i höjd med Gamla Brogatan, bottenvåning med huvudingång från Kungsgatan samt fyra trevånings hörnpartier. Källaren, som med sin godsstation står i direkt förbindelse med statens järnvägsnät, innehåller förvaringskällare för olika slag av livsmedel ävensom kylrum och frysrum med tillhörande maskineri samt lokal för livsmedelsauktioners hållande. Bottenvåningen upptages av dels fasta, inredda salustånd (157 till antalet) för försäljning av livsmedel och blommor såväl i parti som minut, dels tillfälliga, öppna saluplatser. Dessutom finnes till hyresgästernas förfogande en charkuteriavdelning för köttmalning och korbvredning samt ett rökeri.

Ett av hörnpartierna upptages av styrelsens expeditionslokaler jämte sessionsrum och i de övriga äro inredda affärskontor. Utefter fasaden åt Kungsgatan äro inrymda butiker för olika ändamål.

Inom hallen hållas auktioner å livsmedel å tider, som av styrelsen bestämmas; för underlättande av livsmedelstillförseln till huvudstaden och för att biträda varuägare vid försäljning finnas inom hallen verksamma kommissionärer.

Reglemente m. m. Överståthållarämbetets reglemente för livsmedelsauktioner, som besörjas av Stockholms stads slakthus- och saluhallsstyrelse, den 16 juli 1910, med ändr. den 29 juni 1926. Stadga för Stockholms stads central-saluhall, fastställd av överståthållarämbetet den 14 dec. 1912, med ändr. den 29 maj 1924 och 22 okt. 1926. Taxa å avgifter, som uppbäras inom Stockholms stads centralsaluhall, fastställd av slakthus- och saluhallsstyrelsen den 4 okt. 1912, med ändringar och kompletteringar den 2 nov. 1917 och 14 sept. 1920.

Maskinist (14).

Hamrén, L. J. A.

Ett kassabiträde (1,200 kr.).

Stockholms stads provisoriska fiskhall.

Bryggaregatan 28, C.; t. 60 56, Norr 80 28; hallen hålles öppen 6,30 f. m.—3 e. m.

Den 15 aug. 1910 öppnades för allmänheten en staden tillhörig provisorisk fiskhall avsedd för partiförsäljning av fisk, fiskvaror och skaldjur. För att biträda varuägare vid försäljning av livsmedel av nämnda slag finnes en inom hallen verksam kommissionär.

Då på grund av den under de senaste åren starkt ökade omsättningen fiskhallens lokaler visat sig otillräckliga, uppfördes år 1920 i det närbelägna kv. Tjärbrännaren ett *fiskförsäljningssskjul*.

Reglemente m. m. Överståthållarämbetets reglemente för livsmedelsauktioner, som besörjas av Stockholms stads slakthus- och saluhallsstyrelse, den 16 juli 1910, med ändr. den 29 juni 1926. Slakthus- och saluhallsstyrelsens stadga för Stock-

holms stads provisoriska fiskhall den 10 juni 1910, med ändr. den 30 juli 1911, 22 dec. 1914 och 15 maj 1926.

Övriga under styrelsens förvaltning stående saluhallar.

Saluhallarna hållas i regel öppna för allmänheten alla vardagar 8 f. m.—7 e. m.

Saluhallen å Hötorget med 132 förs.-platser.	
» » Kötorget » 64 » »	
» » Munkbron » 42 » »	
Maria saluhall ¹⁾ » 63 » »	
Östermalms saluhall » 106 » »	
Fiskförsäljningsbryggan vid Mälartorget med 30 förs.-platser.	

Salutorg.

Den 15 okt. 1917 beslöt stadsfullmäktige, att fr. o. m. den 1 juli 1918 samtliga salutorg skulle ställas under slakthus- och saluhallsstyrelsens förvaltning, och därjämte bemyndigades styrelsen att bestämma och uppbära dagavgifterna å desamma. Likaledes beslöts att fr. o. m. sägda dag, med undantag för saluplatserna å Södra Bantorget samt å Odentorget, vilka skola vara fasta, allenast tillfälliga försäljningsplatser skola upplåtas å salutorgen. Bestämmelser ang. upplåtande av dylika tillfälliga försäljningsplatser återfinnas i § 1 av de särskilda ordningsföreskrifterna för Stockholm samt i av styrelsen utfärdad stadga för försäljningsplatser å salutorg i Stockholm.

Angående tiden för torghandeln bedrivande galler, att handeln å de tillfälliga torgplatserna må äga rum under tiden 1 mars—31 oktober till kl. 6 e. m. samt under den övriga delen av året till kl. 4 e. m. Beträffande tiden för handel å de fasta försäljningsplatserna gäller i likhet med vad som är stadgat för handel i bod, att handel får äga rum kl. 8 f. m.—7 e. m.

Salutorg

med fasta försäljningsplatser:

Södra Bantorget, östra delen, och Odentorget;

med tillfälliga försäljningsplatser:

Hötorget
Östermalmstorg
Kornhamnstorg
Mälartorget och Munkbron,

samtliga avsedda för försäljning av livsmedel; samt

Roslagsgatan, del av, norr om Ynglingagatan, och Södra Bantorget, västra delen, för försäljning av spannmål, hö och halm.

Författningar. Särskilda ordningsföreskrifter för Stockholm § 1, nu gällande lydelse

¹⁾ Enligt beslut av stadsfullmäktige den 21 mars 1927 skall Maria saluhall upphöra fr. o. m. den 1 okt. s. å.

fastställd av överståthållarämbetet den 21 juni 1918, 19 juli 1920, 9 jan. 1922 och 8 april 1927. Stadga för försäljningsplatser å salutorg i Stockholm, fastställd av slakthus- och saluhallsstyrelsen den 6 aug. 1918.

Stadens svingård.

Enskede (postadress: Stockholm 4); t. Enskede 10 03.

Invid slakthuset anordnades år 1913 en mindre svingård i avsikt att utröna möjligheten av ett rationellt utnyttjande av slaktavfallet genom svinuppfödning.

Den 19 juni 1916 beslöt stadsfullmäktige, att köksavfallet i 14:e och 25:e rotarna i Katarina församling tills vidare skulle på försök uppsamlas skilt från övriga hussopor och användas till foder i en utvidgad svingård (vid Sundsborg). Uppsamlingen av köksavfallet tog sin början den 1 jan. 1917 och utsträcktes efter hand till allt större delar av staden. Fr. o. m. den 1 jan. 1919 erhöles bestämmelserna härom giltighet för staden i dess helhet (jfr nedan). För tillvaratagande av köksavfallet utvidgades i samband härmed svingården vid Sundsborg väsentligt.

Den 21 febr. 1927 hava emellertid stadsfullmäktige beslutat, att tredelningen av hussoporna och därmed även den särskilda uppsamlingen av köksavfallet skall upphöra fr. o. m. den 1 okt. 1927. I samband härmed har slakthus- och saluhallsstyrelsen erhållit i uppdrag att avveckla den kommunala svingårdsrörelsen.

Dea alltsedan år 1918 av slakthus- och saluhallsstyrelsen i samband med svingårdsrörelsen

under eget bruk drivna lantgården Mossen invid Enskede, varest även en mindre svingård varit anordnad, har, sedan den där bedrivna svingårdsrörelsen upphört, fr. o. m. den 14 mars 1927 överförts från slakthus- och saluhallsstyrelsens till fastighetsnämndens förvaltning.

Stat år 1927 (för svingården och lantgården Mossen). Utgifter: 22,100 kr.

Föreståndare.

Sandeborg, M. O., slakthus- och saluhallsdirektör (se ovan under huvudkontoret).

Förvaltare vid svingården

(4,800 kr. jämte tantiem).

Ernhoff, P. M.; t. Enskede 10 03.

En *uppsyningsman* vid köksavfallsuppsamlingen (3,660 kr.) samt en *uppsyningsman* vid svingården (3,420 kr.).

Noteringskommission

(för engrosprisnoteringar).

Som ovan framhållits, sättas och offentliggöras noteringar varje vecka å levande kreatur av en särskild kommission. Ledamöter i denna hava utsetts efter förslag från sammanslutningar av näringsidkare inom olika branscher.

För levande kreatur.

Sandeborg, M. O., slakthus- och saluhallsdirektör, ordf.; **Eriksson**, A. J., kommissionär, slakthuset; **Karlsson**, J. W., direktör, Blekingegatan 63, **Sö.**; **Mellin**, A. H., inspektör, Kungsgatan 77, **C.**

Stockholms stads kyrkogårdsnämnd och i samband därmed stående institutioner.

Kyrkogårdsnämnden.

Stora Nygatan 2 B (postadress: Stockholm 2; postgirokonton nr 546); t. 50 33, Norr 28 66. Sessionstid: i regel sista fredagen i varje månad.

I äldre tider hade de olika församlingarna sina särskilda begravningsplatser under och omkring kyrkorna. De gamla kyrkogårdarna inom staden blevo emellertid i mån av befolkningens tillväxt otillräckliga och denna omständighet i förening med insikten om de hygieniska vådorna av begravingar inom städerna åstadkom en framställning till kungl. maj:t, att åt staden finge »till evärdeligt bruk och nyttjande» upplåtas från Karlbergs kungsgård ett område till allmän begravningsplats för Stockholms församlingar. Denna begäran bifölls 1815; dock kom den s. k. »äldre kyrkogården utanför Norrtull» (5,68 har) först att begagnas endast av Storkyrkoförsamlingen; i den mån övriga församlingars kyrkogårdar befunnos för dem otillräckliga blevo emellertid även dessa församlingar delaktiga i begravningsplatsen, som också därför efter hand, i synnerhet på 1860- och 1870-talen, huvudsakligen genom av Stockholms stadsfullmäktige gjorda markförvärf, utvidgades till att omfatta 62 har, utgörande den nuvarande norra begravningsplatsen. År 1890 inköptes från Enskede ett område om 14,80 har, vilket 1895 invigdes till kyrkogård och benämndes »södra begravningsplatsen». Denna plats utvidgades år 1912 med 77,90 har, dels genom inköp, dels genom övertagande av under dåv. lantegendomsnämndens förvaltning stående mark. Denna nya del av södra begravningsplatsen (den s. k. skogskyrkogården) invigdes år 1920.

Förvaltningen av den utanför Norrtull belägna begravningsplatsen ombesörjdes först av Storkyrkoförsamlingen, sedermera av dess och Klara församlings kommitterade, vilka fr. o. m. 1861 kallade sig »förvaltningen av huvudstadens utom norra tullen belägna begravningsplats». Efter många års förhandlingar fick frågan om huvudstadens begravningsplatser förvaltning sin lösning genom inrättandet jämlikt kungl. förordning den 29 april 1886 av en kyrkogårdsnämnd, be-

stående av fyra av stadsfullmäktige samt fyra genom kyrkostämmornas i de territoriella församlingarna elektoror utsedda ledamöter jämte lika många i enahanda ordning utsedda suppleanter. Denna nämnd övertog enligt kungl. brev s. å. även vården av den äldre kyrkogården utanför Norrtull.

Efter framställning från stadsfullmäktige den 15 okt. 1923 har genom kungl. förordning den 16 maj 1924 vården av de Stockholms stad tillhöriga eller åt staden upplåtna kyrkogårdarna förklarats utgöra en för hela staden gemensam angelägenhet, vilken staden såsom kommun har att besörja. Samtidigt upphävdes förordningen den 29 april 1886 om kyrkogårdsnämnd i Stockholm fr. o. m. den 1 juni 1924.

Enligt den av kungl. maj:t den 23 maj 1924 fastställda instruktionen för *Stockholms stads kyrkogårdsnämnd* består nämnden fr. o. m. den 1 juli 1924 av, förutom ordförande, som tillsättes av stadskollegiet bland borgarråden, sex andra för två år valda ledamöter, av vilka en utses av Stockholms stads konsistorium samt fem av stadsfullmäktige. För ledamot, utsedd av konsistorium, tillsättes i enahanda ordning suppleant; för övriga ledamöter väljas fem suppleanter av stadsfullmäktige. Nämnden utser årligen inom sig en vice ordförande. När överståthållaren är tillstädes, föres ordet av honom. Nämndens kamrerare äger närvara vid nämndens sammanträden och deltaga i överläggningarna med rätt att därvid framställa förslag samt få sin mening antecknad till protokollet.

Kyrkogårdsnämnden har till uppgift att handhava förvaltningen av de staden tillhöriga eller åt staden upplåtna begravningsplatser med allt vad därtill hörer, ävensom övriga begravningsväsendet rörande angelägenheter, vilkas vård av stadskollegiet åt nämnden överlämnas. Plan för ordnande av kyrkogård eller del därav antages av stadsfullmäktige för att härefter i därom stadgad ordning provas av vederbörande ämbetsmyndighet. De pris och övriga villkor, som skola ligga till grund för upplåtelse av gravställen åt enskilda, skola av stadsfullmäktige bestämmas.

Nämndens förvaltning och räkenskaper granskas för varje år av tre revisorer, vilka jämte två suppleanter utses av stadsfullmäktige.

Förordningar m. m. K. förordning om vården av vissa kyrkogårdar i Stockholm den 16 maj 1924. Instruktion för Stockholms stads kyrkogårdsnämnd, fastställd av kungl. maj:t den 23 maj 1924. K. brev den 27 aug. 1886 ang. den gamla kyrkogårdens utanför Norrtull överlämnande till kyrkogårdsnämndens vård och förvaltning. Instruktion för den hos kyrkogårdsnämnden anställde sysslomannen (kamreraren), av nämnden antagen den 17 juli 1908. Bestämmelser rörande Stockholms stads begravningsplatser den 3 jan. 1927. Taxa å avgifter för begagnande av de under kyrkogårdsnämndens förvaltning ställda begravningsplatser den 19 dec. 1924, omfattande av kyrkogårdsnämnden samma dag och av stadsfullmäktige den 19 dec. 1918 fastställda avgifter. Taxa å avgifter för underhåll m. m. av gravar å begravningsplatserna, antagen av kyrkogårdsnämnden den 3 jan. 1927. *Stat år 1927.* Utgifter: 1,392,460 kr.; inkomster: 1,309,860 kr.

Kyrkogårdsnämndens ledamöter.

Ordförande

(utsedd av stadskollegiet).

Larsson, Yngve G. R., borgarråd; t. »stads-
huset»; träffas i stadshuset alla vardagar,
utom lördagar, 11—12.

Vice ordförande.

Lind, G. H., trädgårdsdirektör.

Övriga ledamöter

(utsedda en av Stockholms stads konsistorium, se nedan, och övriga av stadsfullmäktige).

Andræ, S. E. J., kyrkoherde (utsedd av konsistorium).

***Elméus, C. K. J.**, arkitekt, stadsfullm.

***Johansson-Visborg, Anna S.**, fru, stadsfullm.

***Pålsson, E. A. V.**, slöjdlärare, stadsfullm.

Weideman, C. O., åkeriföreståndare.

Suppleanter

(utsedda en av Stockholms stads konsistorium, se nedan, och övriga av stadsfullmäktige).

Lindgren, J., kyrkoherde (utsedd av konsistorium).

***Curman, J. S.**, riksantikvarie.

Ericson, C. W., huvudredaktör.

Milles, E. J. A. V., arkitekt.

***Niklason, D.**, grosshandlare.

***Söderberg, P.**, ombudsman.

Sekreterare

(1,700 kr.).

Karlsson, E. A.

Nämndens delegerade för begravningsplatsernas utbyggande.

Elméus, C. K. J., Larsson, Y. G. R., ordf.

Lind, G. H.; Pålsson, E. A. V.

Kyrkogårdsnämndens revisorer

(utsedda av stadsfullmäktige för granskning av 1926 års räkenskaper och förvaltning).

Forssberg, E. V., direktör, stadsfullm.

Löfgren, A., sekreterare.

Piehl, C. G. F., direktör.

Suppleanter:

Andersson, B. T. A., handlande.

Ståhlberg, M. E. (Lisa), fröken.

Kyrkogårdsnämndens expedition.

Stora Nygatan 2 B (postadress: Stockholm 2; postgirokontonummer 546); t. 50 33, Norr 28 66; expeditionstid: helgfria dagar 10—2, april även 4—6 e. m.

Upplysningsbyrån: Stora Nygatan 2 A, St.; tel. se ovan; expeditionstid: helgfria dagar 9—2.

Stat år 1927. Utgifter: 102,410 kr.; inkomster 12,460 kr.

Kamrerare (21).

Hellström, K. G.; Stora Nygatan 2 A, St.; träffas 9—10, 1—2.

Inspektör (19).

Nohlgård, E.; Stora Nygatan 2 A, St.; träffas 9—10.

Kassör (17).

Eklom, H. M.

Bokhållare (17).

Ramgren, E. G.

Kassakontrollant (13).

Dahlholm, D. E. E.

Arkitekt för granskning av gravvårdsritningar m. m.

(1,500 kr., dessutom arvode för året 2,400 kr.).

Markelius, S. G.; Stora Nygatan 2 A, St.; träffas helgfria tisdagar 5,30—7 e. m. och fredagar 10—11,30 f. m. samt under tiden april—juni även helgfria måndagar, onsdagar och torsdagar 10—11,30 f. m.

En bokhållare och ritare (13), en kontorsskrivare (7), ett kontorsbiträde (5), en vaktmästare (6).

Stockholms stads norra begravningsplats.

Utanför Norrtull; t. Norr 5 88; expeditionstid: helgfria dagar 10—5.

Stat år 1927. Utgifter: 696,500 kr.; inkomster: 861,120 kr.

KN.

Trädgårdsmästare (15).

Joëlsson, J. G.

En *kontorsskrivare* (3,840 kr.), en *dödgrävarförman* (12), fyra *gravskötarförmän* (12).

Dessutom *arbetare* (vintern 45, sommaren 107) och *arbeterskor* (vintern 3, sommaren 201).

Stockholms stads södra begravningsplats.

Utanför Skanstull; t. Enskede 10 14.

Stat år 1927. Utgifter: 593,550 kr.; inkomster: 436,280 kr.

En *extra ingenjör* (4,200 kr.), en *förman* (12), en *extra förman* (3,840 kr.), ett *extra kontorsbiträde* (timavlöning).

Dessutom *arbetare* (vintern 49, sommaren 83) och *arbeterskor* (vintern 4, sommaren 99).

Viktigare kommunala kommittéer och delegationer.

(Beträffande viktigare kommittéer, tillsatta av nämnder och styrelser, se under dessa.)

Valkommittén.

Se under stadsfullmäktige (sid. 57).

Utskänkningskommittén.

Se under stadsfullmäktige (sid. 58).

Industrimonumentskommittén.

(Kommitté för resande i huvudstaden av ett monumentalt konstverk över industrien.)

Det av stadsfullmäktige den 2 juni 1919 till utförande antagna, på den öppna platsen framför tekniska högskolan vid Valhallavägen placerade industrimonumentet avtäcktes den 19 okt. 1926. Industrimonumentskommittén, rörande vars verksamhet och sammansättning hänvisas till 1926 års kommunalkalender, hade härmed slutfört sitt uppdrag.

Stockholms arbetslöshetskommitté.

Se under socialroteln (se sid. 170).

Fattigvårdskommittén.

(Kommitté för utredning ang. omorganisation av Stockholms fattigvård m. m.)

Vid sammanträde den 20 jan. 1921 beslöt stadskollegiet tillsätta en kommitté av sju personer med uppdrag att, i anslutning till närmare angivna grunder, utreda frågan om den vidare utvecklingen av Stockholms fattigvård med särskild hänsyn till den nyare lagstiftningen å fattigvårdens och angränsande områden, samt att framlägga de förslag, vartill utredningen i fråga kunde föranleda.

Kommittén avgav den 5 nov. 1923 ett första betänkande med förslag till omläggning av anstaltsvården för äldre behövande (Bih. nr 63 för 1923). Detta förslag godkändes i princip av stadsfullmäktige den 16 juni 1924 (jfr sid. 148). I samråd med delegerade för barnavårdsnämnden, hälsovårdsnämnden och pensionsnämnderna avgav kommittén den 15 juni 1925 ett andra betänkande med förslag till grunder för ordnande av samarbete mellan olika sociala förvaltningsmyndigheter (Bih. nr 16 för 1925).

Stadskollegiets val av ledamöter i fattigvårdskommittén ägde rum den 20 jan. 1921 (fyllnadsval den 13 nov. 1924).

Ledamöter.

Hedenius, P. A. I., professor, överläkare.; Karlsson, W. E., borgarråd, stadsfullm., ordf.; af Klintberg, Gertrud M. K., fröken; Lindbergh, N. E., disponent; Lindhagen, Anna J. J., barnavårdsinspektör; Lindqvist, F. L., föreståndare, vice ordf.; Wedberg, Ebba Ch., fröken.

Industriverkskommissionen.

(Kommission för utredning angående förändrad organisation av stadens industriella verk.)

Med anledning av framställning från styrelsen över stadens industriella verk beslöt stadskollegiet den 23 febr. 1922 tillsätta en kommission av fem personer för utredning av frågan, huruvida de industriella verken (gas- och elektricitetsverken, eventuellt vattenledningsverket) lämpligen böra erhålla en ändrad organisation och ställning inom kommunalförvaltningen, samt att, om så anses böra bliva fallet, avgiva förslag här till, ävensom förslag till de andra åtgärder, vilka av utredningen kunna betingas.

Stadskollegiets val av ledamöter i kommissionen ägde rum den 23 febr. 1922 (fyllnadsval den 9 april och 10 sept. 1925). Kommissionen har bemyndigats att, om så anses erforderligt, med sig som ledamöter adjungera ytterligare högst två personer, varjämte vederbörande borgarråd och chefstjänstemän äga rätt att deltaga i kommissionens förhandlingar.

Ledamöter.

Johansson, A., direktör; Kreüger, H., professor; Sjöström, Chr., kontorschef, stadsfullm.; Thelander, C. T. F., ingenjör; Åkerlindh, J. G., direktör, ordf.

Av kommissionen antagen sekreterare.

Vakant.

Levnadskostnadsdelegerade.

(Delegerade för granskning av levnadskostnadsuppgifter för Stockholm.)

Stadskollegiet beslöt den 16 mars 1922 tillsätta tre delegerade för att granska de primäruppgifter, som från Stockholms stad lämnas

Kommittéer. till socialstyrelsen i och för uträknande av levnadskostnadsindex. Kollegiets val av delegerade ägde rum samma dag.

Delegerade.

Falk, H. A., handlande; Johansson, A., direktör; Östman-Sundstrand, L. Elisabeth, fru.

Revisionskommittén.

(Kommitté för utredning angående ändrad organisation av stadens revisionsväsen.)

Den 31 maj 1923 beslöt stadskollegiet tillsätta en kommitté av fem personer med uppdrag att skyndsamt verkställa utredning om behovet av reformering av Stockholms kommunala revisionsväsen samt för stadskollegiet framlägga de förslag till nya och ändrade bestämmelser härom, som av utredningen kunde påkallas. Kommittén avgav sitt betänkande den 18 dec. 1924 (Bih. nr 72 för 1924). Efter granskning av kommitténs förslag beslöt stadskollegiet den 8 okt. 1925 att återremittera detsamma till kommittén. I samband härmed ökades kommitténs ledamotsantal från fem till sju. Den 10 febr. 1927 beslöt stadskollegiet att ytterligare öka ledamotsantalet till åtta. Sekreterargörömlägen bestridas av stadskansliet.

Stadskollegiets val av ledamöter i kommittén ägde rum den 7 juni 1923, 15 okt. 1925 och 10 febr. 1927 (fyllnadsval den 15 okt. 1925).

Ledamöter.

Johansson, A., direktör; Juhlin Dannfelt, C. G., direktör, stadsfullmä: 1:e vice ordf.; Karlsson, W. E., borgarråd, stadsfullm.; Larsson, Yngve G. R., borgarråd; Masreliez, G. V., revisionssekreterare, stadsfullm., ordf.; Nilsson, J. P., direktör; Sjöström, Chr., kontorschef, stadsfullm.; Söderlund, G., borgarråd, stadsfullm.

Spårvägsdelegerade.

(Delegerade för underhandlingar med styrelsen för ab. Stockholms spårvägar angående revision av gällande koncession för bolaget m. m.)

I anledning av en den 15 okt. 1923 hos stadsfullmäktige väckt motion angående uppdrag åt stadskollegiet att företaga utredning i fråga om möjligheterna för en fullständig kommunalisering av spårvägsväsendet i Stockholm (M:n nr 52 för 1923) beslöt stadskollegiet den 6 dec. 1923 tillsätta en delegation av tre personer för att upptaga underhandlingar med styrelsen för ab. Stockholms spårvägar i fråga om revision av gällande koncession för bolaget m. m., med rätt för delegationen att anlita erforderligt biträde. Stadskollegiets val av delegerade ägde rum samma dag (fyllnadsval den 12 juni 1924).

Styrelsen för ab. Stockholms spårvägar, som förklarat sig villig att upptaga dylika förhandlingar, har för ändamålet utsett tre delegerade.

I samband med ifrågavarande underhandlingar skall även den ovannämnda motionen om utredning angående spårvägarnas kommunalisering upptagas till behandling.

Av stadskollegiet utsedda delegerade.

Juhlin Dannfelt, C. G., direktör, stadsfullm:s 1:e vice ordf.; Larsson, Yngve G. R., borgarråd; Sandberg, H. K. A., borgarråd, stadsfullm.

Av styrelsen för ab. Stockholms spårvägar utsedda delegerade.

Erikson, G. O., kassör; Hallberg, I., direktör; Hellgren, A. G., direktör.

Kanslihusdelegerade.

(Delegerade för underhandlingar med representanter för kronan rörande i samband med frågan om nybyggnad för kungl. maj:ts kansli stående spörsmål.)

Kanslihusdelegerade, rörande vilkas uppdrag och sammansättning hänvisas till 1926 års kommunalkalender, framlade den 28 aug. 1926 ett förslag till avtal mellan kronan och staden rörande avstående till staten av viss för nytt kanslihus erforderlig mark i utbyte mot vissa staten tillhöriga, för gaturcgleringar erforderliga områden m. m. (jfr Utl. nr 294 för 1926). Delegerade hade därmed slutfört sitt uppdrag. Sedermera har kungl. maj:t den 15 okt. 1926 uppdragit åt kronans fastighetskommission av år 1925 att med staden upptaga förnyade förhandlingar rörande ifrågavarande spörsmål (jfr nedan sid. 263).

Delegerade för Norr Mälarstrand.

(Delegerade för förhandlingar med staten angående ändringar i stadsplanen för Norr Mälarstrand.)

Sedan de av stadskollegiet utsedda delegerade för förhandlingar med staten angående ändringar i stadsplanen för Norr Mälarstrand (se kommunalkalendern 1925 och 1926) anmält att ifrågavarande förhandlingar avslutats (jfr Utl. nr 157 för 1926), beslöt stadskollegiet den 11 febr. 1926, att det åt delegerade lämnade uppdraget skulle anses slutfört. (Angående fortsatta förhandlingar i ärendet mellan staten och staden se nedan sid. 263.)

Stadshusdelegerade.

(Delegerade för avgivande av förslag till användning av för stadshusets fortsatta konstnärliga utsmyckning anvisade medel.)

Sedan stadsfullmäktige den 1 april 1925 medgivit fastighetsnämnden att i enlighet med

av stadskollegiet föreslagna grunder och efter samråd med kollegiet disponera den behållna inkomsten av stadshusets visning till fortsatt konstnärlig utsmyckning av stadshuset och liknande ändamål, beslöt stadskollegiet den 9 april 1925 att utse fem delegerade, med uppgift att jämte delegerade från fastighetsnämnden förbereda och avgiva förslag till användning av härför tillgängliga medel. Delegerade hava därjämte att till stadskollegiet avgiva yttrande beträffande till stadshuset hembjudna gåvor. Stadskollegiets val av delegerade ägde rum den 9 april 1925. Fastighetsnämnden utsåg den 17 april 1925 för sin del tvänne delegerade.

Delegerade.

Larsson, Oscar E., borgarråd, stadsfullm., **Larsson**, Yngve G. R., borgarråd, **Lindmark**, C. A., skomakarmästare, stadsfullm., **Tengdahl**, K. A., ledamot av försäkringsrådet, stadsfullm:s ordf., ordf., **Östberg**, R., professor (utsedda av stadskollegiet); **Sandberg**, H. K. A., borgarråd, stadsfullm., vice ordf., **Åkerlindh**, J. G., direktör (utsedda av fastighetsnämnden).

Av delegerade utsedd sekreterare och föredragande.

Nordgren, A. G., ingenjör.

Stadsmuseikommittén.

(Kommitté för utredning av frågan om upprättande av ett stadsmuseum.)

Med anledning av framkomna önskemål, att Stockholm i likhet med flera andra europeiska huvudstäder måtte erhålla ett stadsmuseum, beslöt stadskollegiet den 17 sept. 1925 tillsätta en kommitté av sju personer för utredning av frågan om upprättande av ett stadsmuseum för huvudstaden. Kommittén äger att för erforderliga specialundersökningar tillkalla sakkunnigt biträde. Kollegiets val av ledamöter i kommittén ägde rum samma dag.

Ledamöter.

Curman, J. S., riksantikvarie; **Eggert**, G. E., förste ingenjör; **Hultman**, G. H., överingenjör; **Josephson**, R., docent; **Larsson**, Oscar E., borgarråd, stadsfullm., ordf.; **Tengdahl**, K. A., ledamot av försäkringsrådet, stadsfullm:s ordf.; **Upmark**, G. H. F., nordiska museets styresman.

Delegerade för förhandlingar om vissa avtal mellan staden och kronan.

(Delegerade för underhandlingar med kronans fastighetskommission av år 1925 rörande vissa ekonomiska mellanhavanden mellan staten och Stockholms stad.)

I anledning av framställningar från 1925 års riksdag om åtgärder, bl. a., för åstadkommande av en revision av gällande avtal och uppgörelser

av ekonomisk innebörd mellan kronan och staden, i den mån en sådan revision befunnes ur kronans intressesynpunkt önskvärd m. m., beslöt kungl. maj:t den 12 juni 1925 att uppdraga åt en särskild kommission att ombesörja de utredningar och underhandlingar i ärendet, som kunde vara erforderliga. Kommissionen har antagit namnet kronans fastighetskommission av år 1925.

De av delegerade för förhandlingar angående ändringar i stadsplanen för Norr Mälarstrand (se ovan) avgivna förslag hava jämlikt beslut av kungl. maj:t den 15 jan. 1926 överlämnats till kronans fastighetskommission för att tagas i övervägande vid fullgörande av det kommissionen lämnade uppdraget. Kungl. maj:t har därjämte den 23 sept. 1926 bemyndigat kommissionen att med delegerade för staden upptaga förhandlingar om åvägbringande av lämplig stadsplanereglering för Norr Mälarstrand, Hantverkaregatan och mellanliggande mark, angående frågan om Norra Djurgårdens stadsplanläggande i lämplig utsträckning samt angående för de nya stadsplanernas genomförande erforderliga markdispositioner ävensom rörande de andra mellanhavanden, som anses böra lösas i sammanhang härmed.

På hemställan av kronans fastighetskommission beslöt stadskollegiet den 29 okt. 1925 tillsätta tre delegerade med uppdrag att underhandla med kommissionen rörande de av ifrågavarande ekonomiska mellanhavanden, som avsåge underhåll m. m. av dels vägar och parker å Djurgården, dels vissa kronan tillhöriga områden å Helgeandsholmen jämte bron över Stallkanalen samt kring nationalmuseum (jfr nedan), ävensom att förhandla om övriga mellanhavanden mellan staten och staden, som fölle under fastighetskommissionens handläggning, eller som eljest i detta sammanhang ansåges böra upptagas. I samband härmed uppdrog kollegiet åt stadens delegerade att verkställa utredning rörande de mellanhavanden mellan staten och staden, som det från stadens sida vore önskvärt att få upptaga till behandling vid förhandlingarna med kronans fastighetskommission.

I anledning av framställningar från kronans fastighetskommission beslöt stadskollegiet den 7, resp. 21 okt. 1926 uppdraga åt ifrågavarande delegerade att jämväl förhandla med kommissionen dels om nordöstra förortsbansans infart till staden och särskilt om medgivande för staden att disponera viss mark i Humlegården till anordnande av slutstation för Djurholmsbanan (jfr nedan¹), dels ock rörande de i samband med frågan om ny byggnad för kungl. maj:ts kansli stående spörsmål, vilka dessförinnan behandlats av särskilda delegerade (se ovan).

Mellan kronans fastighetskommission och stadens förhandlingsdelegerade den 11 maj 1926

¹) Beträffande tidigare förhandlingar angående Djurholmsbanans infart se kommunalkalendern år 1925, sid. 233, och 1926, sid. 243.

Kommittéer. träffade preliminära avtal angående underhåll, renhållning och belysning m. m. av vägar å Djurgården, av vissa för allmänheten öppenhållna, kronan tillhöriga områden å Helgeandsholmen m. m. samt vid nationalmuseum ävensom av Hagaparken godkändes av stadsfullmäktige den 31 maj 1926 och av staten i juni 1926 (se Komm. förf.-saml. 1926: nr 86—89).

Förhandlingarna rörande Djursholmsbanans infart avslutades i januari 1927 utan att enighet rörande slutstationens förläggande uppnåts. Kronans fastighetskommission avgav den 18 mars 1927 yttrande i ärendet till kungl. maj:t, varvid av stadens delegerade till kommissionen den 8 mars 1927 avlåten skrivelse, innehållande skälen för delegerades ståndpunkt, bifogades. Stadskollegiet beslöt den 3 mars 1927 att av delegerade lämnad redogörelse för förhandlingarna rörande Djursholmsbanans infart icke skulle till någon kollegiets åtgärd föranleda.

Stadskollegiets val av delegerade ägde rum den 29 okt. 1925.

Av stadskollegiet utsedda delegerade.

Juhlin Dannfelt, C. G., direktör, stadsfullm:s 1:e vice ordf.; **Larsson**, Yngve G. R., borgarråd; **Sandberg**, H. K. A., borgarråd, stadsfullm.

Kronans fastighetskommission av år 1925

(utsedd av kungl. maj:t).

Kvarnzelius, S. H., landshövding, ordf.; **Clason**, I. G., f. d. byggnadsråd; **Rydén**, K. V., f. d. general-krigskommissarie; **Stendahl**, S., grosshandlare.

Av kronans fastighetskommission antagen sekreterare.

Grönvall, S. I., tf. andre advokatfiskal.

Sakkunniga biträden åt stadens förhandlingsdelegerade.

Eggert, G. E., förste ingenjör; **Sundberg**, H. G. F., docent.

Delegerade för omreglering av överståthållarämbetet m. m.

(Delegerade för förhandlingar med av staten utsedda delegerade rörande omreglering av överståthållarämbetet m. m.)

Stadsfullmäktige hade den 17 dec. 1919 hemställt, att kungl. maj:t måtte utse delegerade för att med delegerade för staden förhandla rörande omreglering av överståthållarämbetet samt för träffande av uppgörelse av i samband därmed stående tvistefrågor mellan staten och staden. Närmast i anledning av en framställning från 1924 års landsstatslönesakkunniga bemyndigade därefter kungl. maj:t den 21 nov. 1925 chefen för socialdepartementet att uppdraga åt nämnda sakkunniga att, i samband med behand-

ling av frågan om definitiv lönerereglering m. m. för helt eller delvis med statsmedel avlönade fattningshavare hos överståthållarämbetet, dels verkställa utredning jämväl angående förändringar i ämbetets organisation, dels ock såsom delegerade för staten förhandla med de delegerade, som kunde komma att utses för Stockholms stad, rörande förslag till omreglering av överståthållarämbetet och dess olika avdelningar samt rörande uppgörelse i fråga om de i samband därmed stående mellanhavanden mellan staten och staden. I anledning härav beslöt stadskollegiet den 3 dec. 1925 utse tre representanter för staden vid ifrågavarande förhandlingar. Kollegiets val av delegerade ägde rum samma dag.

Av stadskollegiet utsedda delegerade.

Cederborg, A., direktör; **Juhlin Dannfelt**, C. G., direktör, stadsfullm:s 1:e vice ordf.; **Wallin**, J. A., transportmästare, stadsfullm.

Av chefen för socialdepartementet utsedda delegerade.

Ericsson, A. E. M., generalattdirektör; **Sahlin**, M. R., landshövding.

Flygstationsdelegerade.¹⁾

(Delegerade för utredning — tillsammans med delegerade för staten — av vissa frågor rörande permanenta flygstationer vid Stockholm.)

Sedan stadsfullmäktige den 7 december 1925 — i samband med avgivande av yttrande över till fullmäktige remitterade betänkanden angående lufttrafikstationer och reguljär lufttrafik — hos kungl. maj:t hemställt, att kungl. maj:t ville, i samråd med av stadsfullmäktige utsedda delegerade, låta utreda dels frågan om anordnande vid Stockholm av permanenta flygstationer för vattenflygplan och landflygplan, dels även frågan om hangarbyggnad vid flyghamnen för vattenflygplan vid Lindärängen (se sid. 90) samt sättet för täckande av kostnaderna för en sådan byggnad, bemyndigade kungl. maj:t den 12 mars 1926 chefen för kommunikationsdepartementet att utse högst tre sakkunniga för att, i samråd med av stadsfullmäktige utsedda delegerade, utreda de angivna frågorna. Chefen för flygvapnet och luftfartsmyndigheten skulle enligt departementschefens närmare bestämmande deltaga i utredningen.

Sedan statens delegerade utsetts, beslöt stadsfullmäktige den 31 maj 1926 att utse tre delegerade för deltagande i ifrågavarande utredning. Val av stadens delegerade ägde rum samma dag.

¹⁾ Ang. tidigare förhandlingar mellan staten och staden i flygstationsfrågan se kommunalkalendern år 1921, sid. 243, och år 1922, sid. 221.

Av stadsfullmäktige utsedda delegerade.

Juhlin Dannfelt, C. G., direktör, stadsfullm:s 1:e vice ordf.; **Larsson**, Yngve G. R., borgarråd; **Sandberg**, H. K. A., borgarråd, stadsfullm.

Av chefen för kommunikationsdepartementet utsedda delegerade.

von Sneidern, A. W. T., landshövding, ordf.; **Högberg**, D. E. L., kapten; **Tornberg**, L. E., kapten.

Av statens delegerade antagen sekreterare.

Wessberg, F. C. M., amanuens i kommunikationsdepartementet.

Sakkunnigt biträde åt stadens delegerade.

von Hofsten, G. H. E., direktör, chef för stadens flyghamn (se sid. 91).

Inkorporeringsdelegerade för Nacka.

(Delegerade för förhandlingar och utredning angående införlivning med Stockholms stad av viss del av Nacka kommun.)

Sedan i enlighet med beslut av stadskollegiet preliminär utredning verkstälts angående partiell införlivning med huvudstaden av Nacka kommun, beslöt stadskollegiet den 8 april 1926 uppdraga åt tre delegerade att i enlighet med vissa angivna grunder ingå i förhandlingar med Nacka borgerliga kommun, församling och skoldistrikt samt Svartlösa härads väghållningsdistrikt rörande införlivning snarast möjligt med Stockholms stad och Brännkyrka församling av Hammarby egendom jämte i övrigt för Hammarbyleden och Hammarbyhamnen direkt erforderlig mark ävensom att vidtaga de åtgärder av förberedande natur, som kunde befinnas erforderliga för frågans slutliga prövning ur Stockholms stads synpunkt. Stadskollegiets val ägde rum samma dag.

Efter anmodan av de av stadskollegiet utsedda delegerade upptogs därefter förhandlingar mellan dessa och av Nacka kommunalfullmäktige och kyrkostämman utsedda förhandlingsdelegerade. Då dessa förhandlingar emellertid icke ledde till något resultat, beslöt stadsfullmäktige den 15 dec. 1926 ingå till kammarkollegium med ansökan, dels att ifrågavarande områden av Nacka kommun måtte, så snart ske kunde, införlivas med Stockholms stad, dels och att kollegiet ville uppdraga ärendets utredning åt särskild utredningsman. Sedan sistnämnda hemställan av kammarkollegium bifallits, uppdrog stadskollegiet den 10 mars 1927 åt de förut utsedda delegerade att samråda med den av kammarkollegium förordnade utredningsmannen samt att föra de förhandlingar, som under utredningen kunde finnas erforderliga.

Av stadskollegiet utsedda delegerade.

Juhlin Dannfelt, C. G., direktör, stadsfullm:s 1:e vice ordf.; **Larsson**, Oscar E., borgarråd, stadsfullm.; **Larsson**, Yngve G. R., borgarråd.

Av Nacka kommunalfullmäktige och kyrkostämman samt Svartlösa härads vägstyrelse utsedda delegerade.¹⁾

Andersson, C. W. M., snickare, **Holmberg**, G. G:son, hovrättsråd (utsedda av kommunalfullmäktige); **Bergström**, T., kamrerare, **Hedenström**, D., civilingenjör (utsedda av kyrkostämman); **Hansson**, A., direktör, **Hedlund**, P. J., ingenjör (utsedda av vägstyrelsen).

Av kammarkollegium förordnad utredningsman.

Nehrman, K. Hj. A., f. d. generaldirektör.

Sjukhuskommittén.

(Kommitté för utredning rörande stadens sjukhusfråga samt för förhandlingar med statens sjukhuskommission.)

I anledning av skrivelse från 1926 års riksdag beslöt kungl. maj:t den 24 aug. 1926 uppdraga åt en särskild kommission att — med beaktande av i riksdagsskrivelsen angivna synpunkter — verkställa förnyad utredning av frågan om ett nytt kliniskt sjukhus i Stockholm och om nya lokaler för karolinska institutet. Kommissionen skulle äga befogenhet att, därest så visade sig erforderligt, träda i förhandlingar med av Stockholms stad för ändamålet eventuellt utsedda representanter. I riksdagens direktiv uttalades önskvärdheten av, att vid den nya organisations genomförande ett samarbete med Stockholms stad komme till stånd, varvid dock betydligt förmånligare villkor för statsverket, än vad i k. proposition s. å. föreslagits, ansåges oöfvergivliga.

Då, enligt stadskollegiets mening, staden icke syntes komma att vid den fortsatta utredningen av frågan om nytt kliniskt sjukhus i Stockholm beredas den ställning, som den med hänsyn till sina intressen av en dylik anläggning skäligen borde tillerkännas, beslöt stadskollegiet den 2 sept. 1926 uppdraga åt särskilda kommitterade, till ett antal av fem, att verkställa utredning angående sådan lösning av stadens sjukhusfråga, att behovet av ökat sjukhusutrymme bleve tillgodosett genom nybyggnad eller tillbyggnad av redan befintliga kommunala sjukhus, utan att därvid åtminstone från stadens sida särskilda anordningar behöfve vidtagas för den medicinska undervisningsens del. Vid denna utredning borde även till särskild prövning upptagas frågan om en revision av mellan staden och karolinska in-

¹⁾ Ej upptagna i kalenderns personalavdelning.

Kommittéer.

stitutet gällande avtal om klinisk undervisning å stadens sjukhus, i syfte att bringa dessa avtal i närmare överensstämmelse med stadens ekonomiska intressen. Slutligen skulle utredningen jämväl omfatta den ånyo väckta frågan om kommunalt anslag till vissa ombyggnadsarbeten vid serafimerlasarettet.

Sedan stadens sjukhuskommitté hemställt, att Stockholms stad måtte utse representanter att förhandla med kommissionen i vissa angivna hänseenden, beslöt stadskollegiet den 9 sept. 1926 att uppdraga åt ovannämnda kommitté att samråda och förhandla med kommissionen i det förevarande ärendet.

Stadens sjukhuskommitté har bemyndigats att för sitt arbete anlita biträde, förutom av hälsovårdsnämnden, av stadens olika vederbörande myndigheter och av de särskilda experter, som finnas erforderliga.

Stadens sjukhuskommitté överlämnade den 26 jan. 1927 till kungl. maj:t vissa förslag, avseende dels förläggning av det planerade nya sjukhuset till det s. k. Norrbackaområdet i Solna kommun, dels grunder för samverkan med Stockholms stad och län i fråga om sjukhusets uppförande och drift m. m., dels ock vissa om- och tillbyggnadsarbeten å nuvarande serafimerlasarettet. Stadsfullmäktige avgåvo den 7 mars 1927 yttrande till kungl. maj:t över vissa av dessa förslag (jfr Utl. nr 57 för 1927), varefter k. propositioner i ärendet, i vad det avser förlägningsplats för det nya sjukhuset och ombyggnadsarbeten vid serafimerlasarettet, avgivits till 1927 års riksdag.

Val av ledamöter i stadens sjukhuskommitté förträttades av stadskollegiet den 2 sept. 1926.

Ledamöter.

Björklund, C. G., redaktör, stadsfullm.; **Forssner, J. H.**, professor, stadsfullm.; **Hybinette, O. S.**, överläkare; **Juhlin Dannfelt, C. G.**, direktör, stadsfullm.; **lie** vice ordf.; **Karlsson, W. E.**, borgarråd, stadsfullm., ordf.

Stadens sjukhuskommitté

(utsedd av kungl. maj:t).

Malmroth, C. A. G., landshövding, ordf.; **Kvarnzelius, S. H.**, landshövding; **Jansson, C. R.**, möbelsnickare.

Av stadens sjukhuskommitté antagen sekreterare.

Björkman, C. A. J., sekreterare.

Delegerade för Mälarens reglering.

(Delegerade för förhandlingar med av staten utsedda delegerade angående åtgärder för Mälarens reglering.)

Kungl. maj:t uppdrog den 29 juni 1926 åt en delegation av tre personer att, på grundval av utav Mälarens regleringskommission den 27

nov. 1925 framlagt förslag rörande Mälarens reglering (jfr kommunalkalendern 1925, sid. 271, och 1926, sid. 280) och under iakttagande av utav kungl. maj:t 1926 års riksdag gjorda uttalanden, upptaga förhandlingar med intressenter i det tilltänkta regleringsföretaget m. m. samt att till kungl. maj:t inkomma med fullständig plan för regleringsföretaget, åtföljd av erforderliga förbindelser från av företaget berörda städer och andra intressenter ävensom förslag rörande de för företagets åvägbringande erforderliga åtaganden från statens sida. På av ovannämnda delegerade gjord hemställan beslöt stadskollegiet den 2 sept. 1926 utse tre delegerade att såsom stadens representanter träda i förhandlingar med stadens delegerade angående stadens deltagande i regleringsföretaget och villkoren därför Stadskollegiets val av delegerade ägde rum samma dag.

Av stadskollegiet utsedda delegerade.

Karlsson, W. E., borgarråd, stadsfullm.; **Söderlund, G.**, borgarråd, stadsfullm.; **Åkerman, G. R. J.**, borgarråd, stadsfullm.

Av kungl. maj:t utsedda delegerade.

Murray, W., landshövding, ordf.; **Alrutz, O. R.**, advokat; **Gärde, A. B.**, extra byråchef, överstelöjtnant.

Delegerade för bouppteckningsavgifternas upphörande och förmyndarkammarens avveckling.

(Delegerade för förhandlingar med delegerade för förmyndarkammaren och direktionen för allmänna barnhuset angående bouppteckningsavgifternas upphörande samt förmyndarkammarens avveckling m. m.)

Enligt kungl. maj:ts förnyade instruktion den 21 juni 1907 för förmyndarkammaren i Stockholm skall av förmyndarkammarens inkomster (bland vilka märkas de med 1/2 % av stjärnhusens behållning utgående bouppteckningsavgifterna), sedan förmyndarkammarens förvaltningskostnader m. fl. utgifter blivit täckta, återstoden, efter visst avdrag, under benämningen förmyndarkammarens överskottsmedel, tillfalla allmänna barnhuset.

I samband med avgivande av begärt yttrande över ett flertal framställningar och yttranden rörande vissa i samband med förmyndarkammarens (i lagen den 27 juni 1924 om införande av nya förmynderskapslagen stadgade) framtida upphörande stående frågor, beslöt stadsfullmäktige den 21 juni 1926 hos kungl. maj:t hemställa om föreskrift, dels att skyldigheten att utgiva bouppteckningsavgift i Stockholm skulle upphöra med utgången av år 1926, dels ock att förmyndarkammaren skulle innehålla år 1925 uppkomna och därefter upp

kommande överskottsmedel för bestridande av med förmyndarkammarens avveckling förenade personalkostnader.

Dessförinnan hade dels förmyndarkammaren hemställt, att — för det fall att bouppteckningsavgifterna skulle bortfalla — viss del av förmyndarkammarens överskottsmedel måtte få tagas i anspråk för säkerställande av förmyndarkammarens förvaltningskostnader, dels direktionen för allmänna barnhuset framställt anspråk på vederlag, därest barnhuset icke finge vara i orubbat åtnjutande av förmyndarkammarens oavkortade överlopsmedel.

Med hänsyn till frågans läge fann kungl. maj:t nödigt, att, innan ärendet företoges till slutlig prövning, förhandlingar ägde rum mellan delegerade för Stockholms stad, förmyndarkammaren och direktionen för allmänna barnhuset angående bouppteckningsavgifternas upphörande samt förmyndarkammarens avveckling och vad därmed ägde samband. I enlighet härmed anbefallde kungl. maj:t den 3 sept. 1926 överståthållarämbetet att föranstalta om ävägbringande av sådana förhandlingar; samtidigt förordnade kungl. maj:t en ordförande vid dessa förhandlingar, med åliggande att efter förhandlingarnas slutförande till kungl. maj:t inkomma med redogörelse för desamma jämte det förslag, var till förhandlingarna kunde föranleda. På hemställan av överståthållarämbetet beslöt stadskollegiet därefter den 30 sept. 1926 utse tre delegerade att såsom representanter för staden deltaga i ifrågavarande förhandlingar. Kollegiets val av delegerade ägde rum samma dag.

Av kungl. maj:t förordnad ordförande.

Tiselius, K. E., justitieråd.

Av stadskollegiet utsedda delegerade.

Larsson, Oscar E., borgarråd, stadsfullm.; Larsson, Yngve G. R., borgarråd; Söderlund, G., borgarråd, stadsfullm.

Övriga delegerade.

Borg, O. T., kamrerare, Lindhagen, C. A., borgmästare, stadsfullm., Wistrand, W. H., magistratssekreterare (utsedda av förmyndarkammaren); Fries, O. Hj. E., prakt. läkare, Hasselrot, B. C., regeringsråd, Lagercrantz, C. G., bankdirektör (utsedda av direktionen för allmänna barnhuset).

Regionplanedelegerade.

(Delegerade för förhandlingar med delegerade för Stockholms förorter angående åstadkommande av en regionplan för Stockholm med omgivningar.)

I anledning av framställning från »Stockholms förorters regionplanedelegerade», vilka på initiativ av länsstyrelsen i Stockholms län utsetts av representanter för resp. förortssamhällen för utredning av frågan om åstadkommande av en regionplan (d. v. s. en schematisk interkommunal generalplan) för Stockholms förorter, beslöt stadskollegiet den 18 nov. 1926 tillsätta en delegation av fem personer, av vilka tre skulle utses av kollegiet och två av stadsplanenämndens generalplanedelegerade, med uppdrag att i ärendet förhandla med förorternas delegerade, särskilt i fråga om lämpligaste sättet för ett eventuellt samarbete mellan staden och förorterna för åstadkommande av en regionplan för Stockholm med omgivningar, samt att för kollegiet framlägga de förslag, var till dessa förhandlingar kunde giva anledning. Stadskollegiets val av delegerade ägde rum den 18 nov. 1926 och generalplanedelegerades den 7 dec. 1926.

Av staden utsedda delegerade.

Hernlund, C. A. V., byrådirektör, stadsfullm., Larsson, Yngve G. R., borgarråd, Sandberg, H. K. A., borgarråd, stadsfullm., ordf. (utsedda av stadskollegiet); Stendahl, O., direktör, stadsfullm., Wretling, E. P., civilingenjör (utsedda av stadsplanenämndens generalplanedelegerade).

Stockholms förorters regionplanedelegerade.¹⁾

Skärman, H., byggnadschef, Lidingö, von Steuding, L. R., frih., direktör, Djarsholm (för nordöstra förorterna); Abel, L. S., byråingenjör, Huvudsta, Bergström, J., kamrerare, Sundbyberg, Norman, E. J., kronofogde, Spånga (för nordvästra förorterna); Nyborg, J. R., kontorsbiträde, Huddinge, Rönnlöw, C. W., fjärdingsman, Vändelsö (för södra förorterna); Borell, K. G. T., häradshövding, Storängen, ordf., Odelberg, V. J. V., kapten, Gustavsberg (för sydöstra förorterna); Langborg, E. G., bankosekreterare, Stocksund (för norra vägdistrikt); Hansson, A., direktör, Storängen (för södra vägdistrikt).

¹⁾ Ej upptagna i kalenderns personalavdelning.

Kommittéer.

